

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

I. COĞRAFYA KONGRESİNDEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE
LİSEDE OKUTULAN COĞRAFYA DERSİ MÜFREDATINDA
YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER VE ÜLKEMİZDEKİ İLE
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDEKİ COĞRAFYA
ÖĞRETİMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Adnan PINAR

HAZIRLAYAN
CENNET ÖZŞAVLI
044215021002

KONYA - 2007

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
I BÖLÜM.....	1
COĞRAFYA MÜFREDAT PROGRAMLARI.....	1
1.I.Coğrafya Kongresinden Günümüze Liselerimizde Uygulanan Coğrafya Müfredat Programları	1
1.1. 1941 Lise Coğrafya Müfredat Programı.....	2
1.2. 1957 Yılı Coğrafya Müfredat Programı.....	3
1.3. 1973 -1983 Yılları Arasında Uygulanan Coğrafya Müfredat Programı	5
1.4. 1983–1992 Yılları Arasında Uygulanan Coğrafya Müfredat Programı	7
1.5. 1992’den Sonra Uygulanan Coğrafya Müfredat Programları.....	9
1.6. Ders Geçme Ve Kredi Sistemi Dönemindeki Değişiklikler	11
1.7. 2005 Ortaöğretim Coğrafya Müfredat Programı.....	12
1.7.1. Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı.....	20
1.7.2. Yapılandırmacı Öğretim.....	22
1.8. 2005 Yılı Coğrafya Öğretim Programının Vizyonu	27
1.9.2005 Yılı Coğrafya Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları.....	27
II. BÖLÜM:.....	29
COĞRAFYA ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ VE COĞRAFYA DERSLERİNDE ARAÇ-GEREÇ KULLANIMI.....	29
2. Coğrafyada Metot Ve Metodoloji.....	29

2.1. Ülkemizde Coğrafya Eğitiminde Kullanılan Metotlar.....	29
2.2. Ülkemizde Coğrafya Derslerinde Kullanılan Araç ve Gereçler	32
2.2.1. Ortaöğretimde Okutulan Coğrafya Ders Kitapları.....	32
2.2.2. Haritalar	34
2.2.3. Atlaslar.....	35
2.2.4. Tepegöz.....	35
2.2.5. Küreler	35
2.2.6. Dia ve Fotoğraf Makinesi	36
2.2.7. Grafikler.....	36
2.2.8. Diyagramlar	37
2.2.9. Profil ve Kesitler.....	37
2.2.10. Koleksiyonlar.....	37
2.3. ABD’de Coğrafya Eğitiminde Kullanılan Metotlar.....	38
2.4. ABD’de Coğrafya Derslerinde Kullanılan Araç - Gereçler.....	40
2.4.1. Ders Kitapları.....	40
2.4.2. Ders Kitap Setleri.....	43
2.4.3. Eğitim ve Laboratuar Setleri.....	43
2.4.4. Video ve CD’ler.....	44
2.4.5. Harita, Poster ve Panolar	44
2.4.6. Maket ve Modeller.....	44
2.4.7. Laboratuar ve Arazi Araç - Gereçleri	45
2.4.8. Bilgisayar – İnternet.....	45

2.4.9. Oyunlar	46
III. BÖLÜM.....	47
ABD'DE COĞRAFYA ÖĞRETİMİ.....	47
3. ABD'de Eğitim Ve Öğretim	47
3.1. ABD'de İlk ve Ortaöğretim	50
3.1.1. 1983 Yılı Öncesi Coğrafya Eğitimi	51
3.1.2. 1983 Yılı Sonrası Coğrafya Eğitimi	54
3.2. Coğrafya Derslerinde Eyaletlere Göre Değişim	63
3.3. ABD'de Coğrafya Öğretiminde Başarının Ölçülmesi	65
IV. BÖLÜM	67
KARŞILAŞTIRMA.....	67
4.Türkiye'deki Coğrafya Öğretimi İle ABD'deki Coğrafya Öğretiminin Karşılaştırılması	67
4.1. Okullarda Verilen Coğrafya Eğitimi Bakımından	67
4.2. Müfredat Programı Bakımından	67
4.3. Coğrafya Öğretimde Öğretmenlerin Kullandığı Metotlar Bakımından.....	68
4.4. Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Araç ve Gereçler Bakımından.....	68
4.5. Coğrafya Ders Kitapları Bakımından	69
4.6. Coğrafya Öğretiminde Başarının Ölçülmesi Bakımından	69
SONUÇ	70
ÖNERİLER	73

ÖNSÖZ

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu araştırmanın konusu; I.Coğrafya Kongresinden Günümüze Türkiye’de Lisede Okutulan Coğrafya Dersi Müfredatında Yapılan Değişiklikler Ve Ülkemizdeki İle Amerika Birleşik Devletlerindeki Coğrafya Öğretiminin Karşılaştırılması’dır.

Dört bölümden oluşan tezin birinci bölümünde 1941’den Günümüze Kadar Uygulanan Müfredat Programları ve bu programların özellikleri anlatılmıştır. İkinci bölümde, Ülkemizde ve ABD’de Coğrafya Öğretiminde Uygulanan Metotlar ve Kullanılan Araç-Gereçler açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ABD’de ki Coğrafya Öğretimi hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise Türkiye’deki Coğrafya Öğretimi ile ABD’de ki Coğrafya Öğretimi karşılaştırılmıştır.

Coğrafya bilimi müfredat, metot ve araç gereç açısından sürekli yenilenmekte ve gelişmektedir. Bu bilim seyahatnamelerle coğrafya devrini çoktan geride bırakmış uygulamalı coğrafya devrine girmiştir. Bunun yansıması olarak da okullarda bugün uygulanan öğretim programında günümüze gelinceye kadar pek çok değişiklik yapılmıştır.

Değiştirilen müfredat programları bu dersin öğretimindeki metotlarında gelişimine sebep olmuştur. Nitekim coğrafyanın dağ, ırmak, dere şehir adı öğreten bir bilim olduğuna inanılan dönemde uygulanan öğretim metotlarıyla bugün uygulanan metotlar birbirinden farklıdır. Yeni metotların geliştirilmesi derslerde araç gereç kullanımını da yaygınlaştırmıştır. Teknolojik ve ekonomik gelişmelerin dünyamızı bir köy haline getirdiği bu dönemde özellikle İnternet aracılığıyla sınırlar ortadan kalkmış, bilgiye kısa sürede ulaşma imkânı elde edilmiştir. Küre ve haritalardan ibaret olduğunu düşündüğümüz coğrafya ders araç gereçleri video ve cd’ler, laboratuvar setleri, maket ve modeller, arazi araç gereçleri, posterler ve panolar ile zenginleşmiştir.

Coğrafya bilimindeki bütün bu gelişmelere rağmen, ülkemizde öğretim programlarından, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine, araç gereçlerden ders anlatım

metotlarına kadar pek çok konuda problem yaşanmaktadır. Bu problemler hazırlanan bu çalışmayla ortaya konulmuş, öneriler bölümünde ise problemlerin çözümüne dair yapılabilecek çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalardan da anlaşılacağı üzere coğrafya biliminin güncel problemlere çözüm üretebilecek çağdaş bir yapıya kavuşabilmesi için en önemli vazife yine coğrafyacıların kendilerine düşmektedir. Modern araç gereç ve metotları ile yaşamın hemen tüm alanlarına nüfus etmiş, hayatı kolaylaştıran ve güncel toplumsal problemlerin çözümüne katkıda bulunan coğrafya biliminin sergilenmesi coğrafya öğretimindeki bütün eksikliklerin ortadan kalkmasına vesile olacaktır.

Bu çalışmada beni bilgi ve tecrübeleriyle zenginleştiren, bana yol gösteren Sayın Hocam Yrd. Doç. Adnan PINAR'a sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Cennet ÖZŞAVLI

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki coğrafya öğretiminin yerini ve önemini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda ilk aşamada Türkiye'deki, ikinci aşamada ABD'deki coğrafya öğretimi, coğrafyada uygulanan müfredat programları, öğretim metotları, kullanılan araç gereçler başlığı adı altında incelenmiştir. Çalışmada ABD'nin karşılaştırma unsuru olarak seçilmesinde, ülkenin coğrafya bilimini algılayışı ve uygulayışı itibariyle başarılı olduğu düşüncesi etkili olmuştur. ABD'nin bugün coğrafya biliminde geldiği noktaya ulaşmasında devletin, özel sektörün, sivil toplum örgütlerinin ve coğrafya öğretmenlerinin rolleri vardır. Türkiye'nin de bu seviye ulaşması, devlet ve toplumun birlikte hareket edip ortak bir bakış açısı geliştirerek coğrafyayı gerçek hayata uygulaması, okullarda coğrafya öğretiminin daha fazla önemsenmesi, coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersini sınıflara hapsedmeyip kendilerini sürekli kullandıkları metot ve araç gereç yönünden yenilemeleri ile gerçekleşecektir.

ABSTRACT

The aim of this study is to present importance and position of geographical education in Turkey. In this way at first stage Turkey's geographic education has been considered and at second stage, the geographic education, curriculums, teaching methods, geographic materials and instruments in USA have been analysed. Success of USA about applying geography has been affective on choosing this country for comparison. The state, private sector, civilian community organization and geography teachers have an important role on the point that USA has reached today about geography science. For Turkey reaching the same point as USA has reached is due to collective study of society and Turkish state, paying more attention to geography teaching at schools and improving of geography teachers themselves about geographic materials, instruments, teaching methods and technics.

I. BÖLÜM:

COĞRAFYA MÜFREDAT PROGRAMLARI

1.1. Coğrafya Kongresinden Günümüze Liselerimizde Uygulanan Coğrafya Müfredat Programları

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplanmış ve okullarda programlar üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde temel felsefe yeni yetişecek nesillere Cumhuriyet rejimini benimsetmeye çalışmak olmuştur. Daha sonra 1950’li yıllarda dünyaya ve gelişmiş ülkelere açılma eğilimi ağırlık kazanmış öğrencilere eskiye göre daha fazla bilgi yükleme ve entelektüel insan yetiştirme düşüncesi ön plana çıkmıştır. Bu dönemlerde ortaöğretim kurumlarında uygulanan programlara bakıldığında programların bilisel araştırmalara dayanmadığı daha çok konu alanları üzerinde durulduğu dolayısıyla bir önceki programa ders eklemeler ve çıkarmalar yapılarak birbirinin benzeri programların hazırlandığı görülmektedir.

1982 yılında MEB ilgilileri ve üniversitelerde görevli bilim adamlarının iş birliği ile program değiştirme modeli ortaya çıkarılmıştır. Bu model amaç, davranış, işleyiş ve değerlendirme boyutu içerisinde programların hazırlanması esasını getirmiştir.

1990’lı yıllarda Milli Eğitim sistemini yeniden düzenleme çalışmaları içerisinde program geliştirme ve ölçme değerlendirmeye ayrı bir önem verilmiştir. Fakat program geliştirmede yetkili olan Talim ve Terbiye kurulunun bu yetkisini programlarla doğrudan ilişkisi olan öğretmen, öğrenci, veli ve diğer ilgili gruplarla paylaşmak istememesi geliştirilen programların etkinliğini düşürmüştür.¹

2005 yılında geliştirilen coğrafya öğretim programı ise bu zamana kadar uygulanan programlardan farklı olarak programın öğretmen öğrenci ilişkisine göre

¹ ALADAĞ, C., ”Ortaöğretimde Coğrafya Öğretmeni Profili ve Öğretmen Görüşleri Işığında Müfredat Değerlendirilmesi” yayımlanmamış doktora tezi, KONYA, 2003, s:47-48

belirlenmesini esas almış amaç, davranış, işleyiş ve değerlendirme boyutundan sıyrılarak öğrenci kazanımları üzerinde odaklanmıştır.

1.1. 1941 Lise Coğrafya Müfredat Programı

1941 yılında düzenlenen Birinci Türk Coğrafya Kongresinde alınan kararlar doğrultusunda oluşturulan bu programda coğrafya dersleri liselerin bütün sınıflarına dağıtılmıştır. Lise I. Sınıfta okutulması önerilen Genel Coğrafya Konuları; Yerin Keşfinin Tarihçesi, Coğrafya Nedir? Konuları ile başlamakta ve yer hakkında toplu bilgilerle devam etmektedir.² Daha sonra Atmosfer, Denizler, Karalar, Biocoğrafya, Yeryüzünde İnsan, Yeryüzünde coğrafi Bölgeler ve Ekonomik Çalışmalar.³

Lise II. Sınıf programında ilk başta Komşu Ülkeler daha sonra Dünyanın En Güçlü Devletleri İncelenmiştir.

Lise III. Sınıf programında ise ilk önce Türkiye'nin Yedi Bölgesi ardından da Türkiye'nin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası incelenmiştir.⁴

Bu dönemde coğrafya dersleri liselerin bütün sınıflarına dağıtılmıştır. Lise I. sınıfta haftada 2 saat okutulan Genel Coğrafya dersi içeriğinden harita projeksiyonları konusu programdan çıkarılmış ve keşifler konusunda kısaltmalara gidilmiştir. Lise II. sınıfta 2 saat okutulan Ülkeler Coğrafyası dersi müfredatında büyük değişiklikler yapılmamış, yalnız müfredatın adı değiştirilmiş ve tetkik edilen memleketler daha uygun bir biçimde sıralanmıştır. Lise III. sınıfta okutulan Türkiye Coğrafyası haftada 2 saate çıkartılmış, memleketin fiziki coğrafyası, iktisadi yapısı ve dünya ekonomisindeki yeri tetkik edilmiştir. Sanat okullarında coğrafyanın bir kültür dersi olarak yer alması hesaba katılmış ve mevcut programı ağırlaştırmadan bazı ilaveler yapılmıştır. Öğretmen okulları için komisyon ayrı bir program hazırlamamış, liselerle aynı ayarda olduğu kabul edilen bu okullarda coğrafya dersinin haftada 6 saate çıkarılması gerekli görülmüştür. 1941 I. Coğrafya Kongresinde program komisyonunun kabul ettiği lise coğrafya müfredat programı Tablo 1 de gösterilmiştir.

² T.C, MEB, TD, cilt:4, sayı:163, 16.03.1942, s:120

³ T.C, MEB, TD, cilt:4, sayı:163, 16.03.1942, s:121

⁴ T.C, MEB, TD, cilt:4, sayı:163,16.03.1942, s:121

Tablo 1–1941 Coğrafya Müfredat Programına Göre Derslerin Dağılışı

LİSELER	DERS ADI	SINIF	HAFTALIK DERS SAATİ
GENEL LİSELER	Umumî Coğrafya	I	2
	Devletler Coğrafyası	II	2
	Türkiye Coğrafyası	III	2
TİCARET LİSELERİ	Memleketler Coğr.	I	2
	Umumî İktisadî Coğr.	II	2
	Türkiye Coğrafyası	III	2
SANAT OKULLARI	Umumî ve Devletler	I	2
	Coğr. Türkiye	II	2
	Coğrafyası	III	2
ÖĞRETMEN OKULLARI	Umumî Coğrafya	I	2
	Devletler Coğrafyası	II	2
	Türkiye Coğrafyası	III	2

1.2. 1957 Yılı Coğrafya Müfredat Programı

1957 yılında coğrafya öğretim programı diğer programlarla birlikte ele alınıp düzenlenmiştir. 1957 yılında özellikle lise III. sınıf coğrafya konularının içerikleri edebiyat ve fen kolları için ayrı ayrı düzenlenmesi istenmiştir. Lise I. sınıf coğrafya konuları 15 ana başlık altında ele alınmıştır. 1942 yılı programında harita bilgisi dâhilinde yalnızca topografya haritalarına değinilmiştir. 1957 yılında hazırlanan programda ise plan ve harita bilgisi adlı bir ünite açılmış ve haritaların genel tanımının yanı sıra uygulamalara da yer verilmesi düşünülmüştür.

1957 yılı programının lise I. sınıf programı açısından 1942 programında en büyük farkı konuların dünya üzerindeki birimlere göre ele alınmayıp karmaşık bir şekilde işlenmesidir. 1942 yılı programının bu açıdan 1957 yılı programına göre bir üstünlüğü bulunmaktadır.

1957 yılı programında ayrıca yeryüzünde toprak adlı bir bölüm yer almıştır ki bu konuda 1942 yılı programında olmayan bir başlıktır. Öyleyse 1957 programı “ Plan ve Harita” ile “ Toprak” dan oluşan iki yeni konunun programa dahil edilmesi yönünden bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Fakat konuların incelenmesinde ve işleniş sırası yönünden 1942 yılı programına göre yöntem yanlışlıkları içermektedir. Konu başlıkları iyi seçilememiştir bunun yanı sıra bu konuların ayrı konu başlıkları adı altına ele alınması gereklidir.⁵

Lise II. sınıf coğrafya programı içerik olarak yine ülkeler coğrafyasını kapsamakla birlikte, 1957 yılında metot olarak değişiklik yapılmıştır. 1942 yılı programında devletler tek tek ele alınırken, 1957 de kıta boyutunda ana çizgileri işlenip kıtada yer alan önemli devletlerin tanıtılması şeklinde bir metot izlenmiştir. Fakat Afrika kıtasına ve ülkelerine Akdeniz Memleketleri başlığı adı altında yalnızca Kuzey Afrika'ya değinilmiştir. Lise III. sınıf coğrafya programı Edebiyat ve Fen konuları için ayrı ayrı önerilmiştir. Ana başlıkları aynı olmakla birlikte içeriğin kitap hazırlanması sırasında Edebiyat kolunda biraz daha ağırlıklı ele alınması önerilmiştir.

Fen kolu önerilen programda Fiziki Coğrafya bölümündeki konular hakkında ancak genel bilgiler verilecek ayrıntılara girilmeyecektir notu düşülmüştür. Yine bölgeler anlatılırken her coğrafi bölgenin fiziki coğrafyasına genel olarak değinilecek beşeri ve ekonomik coğrafyası üzerinde daha fazla durulacaktır notu düşülmüştür.⁶

Fen kolunda Türkiye Coğrafyası bir saat olarak okutulmaktadır. Coğrafyanın fen kolunda bir saatinin azaltılmasını anlamamanın imkânı bulunmamaktadır. Çünkü coğrafya hem fen hem de sosyal bilimlerde temel teşkil eder.

⁵ T.C, MEB, TD, cilt:20, sayı:976, 07.10.1957, s:158

⁶ T.C, MEB, TD, cilt:20, sayı:976, 07.10.1957, s:159

Bu programda Türkiye Coğrafyası içerisinde hem bölgelerin hem de Türkiye bütünü coğrafi özelliklerinin verilmesi iyi düzenlenmiş bir yöntemdir. Bu açıdan hem Türkiye'nin bütünü ele alınmakta hem de Türkiye'nin bölgelerinin taşıdığı özelliklerin karşılaştırılması yaratılmış olmaktadır.⁷

1.3. 1973 -1983 Yılları Arasında Uygulanan Coğrafya Müfredat Programı

1973 yılında yürürlüğe konulan bu program 1983 yılına kadar uygulamada kalmıştır. Bu devreye kadar 1941 Birinci Coğrafya Kongresi Program komisyonunun hazırlamış olduğu programlara bağlı kalmıştır. Modern programlar devresi olarak adlandırılan bu devrede coğrafya dersleri liselerin bütün sınıflarına dağıtılmıştır.

29. 12. 1973 tarihli ⁸ Talim Terbiye Kurulunun kararıyla yürürlüğe giren ve 1983'e kadar uygulanan bu programda genel olarak coğrafya öğretiminin amaçları belirtildikten sonra ayrı ayrı Genel Coğrafya, Türkiye Coğrafyası ve Ülkeler Coğrafyası derslerinin öğretiminin genel amaçları belirtilmiştir. Fakat bu amaçlara yönelik kazandırılmak istenen hedef davranışlara programda değinilmemiştir. Bu programda açıklamalar ve tavsiyeler bölümünde genel olarak coğrafyanın konusu, coğrafya biliminin problemlere bakış açısı, coğrafyanın inceleme alanları, coğrafyanın insan-çevre konusuna getirdiği bakış açısı açıklanmaya çalışılmıştır. Yine bu bölümde konulan coğrafya dersleriyle öğrencilerde oluşturulmak istenen bilgi ve becerilere yer verilmiştir.

Programda coğrafya derslerinde öğrencinin kendi yurdunu ve dünyadaki diğer toplumları tanıması, karşılaşılan problemlere nasıl çözüm yolları aranacağına ilişkin tavsiyeler yer almakta, program dersin nasıl işlenmesi gerektiği, hangi yöntemlerin, araç-gereçlerin ve değerlendirme biçimlerinin kullanılmasına dair fikir vermektedir. Programda lise I sınıflarında okutulacak olan Genel Coğrafya, lise II sınıflarındaki Ülkeler Coğrafyası ve lise III sınıflarındaki Türkiye Coğrafyası dersinin konuları ve alt başlıkları ayrıntılı olarak belirtilmiş bunlara yönelik ders kitaplarının hazırlanmasına karar verilmiş, fakat içeriğin niteliği ve konuların hangi seviyede hazırlanacağı ile ilgili açıklık getirilmemiştir.

⁷ T.C, MEB, TD, cilt:20, sayı:976, 07.10.1957, s:158-159

⁸ T.C, MEB, TD, cilt:37, sayı:1775, 29. 12. 1973, s::9-14

Bu programın amacı, yeryüzünün ayrı bölüm veya bölgelerini incelerken insan ve çevre ilişkilerini mümkün olduğu kadar ağırlık merkezinde tutmaktır. Birbirinden çok uzak yerlerde yaşayan milletler de birbirlerinin yakın komşuları haline gelmişlerdir. Bu bakımdan ülkeleri ve milletleri, yurdumuzu ve milletimizi ilgilendirdiği ölçüde tanımak zorunluluğu vardır. Bu sebeple programda, ülkelerin ayrı ayrı incelenmesi yerine belli başlı coğrafi bölgeler ele alınmış ve bu bölgelerdeki ülkelerin en çok göze çarpan doğal, beşeri ve ekonomik durumlarına genel bir bakıştan sonra onları birbirinden ayıran ve bizi en çok ilgilendiren özellikleriyle gereksiz ayrıntılara girilmeksizin incelenmesi ve ülkeler incelenirken öğrencilerin, vazgeçilmesi mümkün olmayan temel coğrafya kavramları, coğrafya belirtileri ve bunlar arasındaki bağıntılar hakkında zamanı geldikçe ve ihtiyaç hâsıl oldukça bilgi sahibi olmaları veya mevcut bilgilerini derinleştirip geliştirmeleri uygun görülmüştür.1973–1983 yılları arasında uygulanan coğrafya müfredat programının sınıflara göre dağılımı Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2-Modern Programlarda Derslerin Dağılımı (1973–1983 Dönemi)

LİSELER	SINIF	HAFTALIK DERS SAATİ
Genel Liseler	I	5
Kız Meslek Liseleri	I	5
Endüstri Meslek Liseleri	I	5
Ticaret Liseleri	I	2
	II	2
	III	2
İmam Hatip Liseleri	I	2
	II	2

1.4. 1983–1992 Yılları Arasında Uygulanan Coğrafya Müfredat Programı

Geçici program düzenlemesi yapılan 1982 yılının ardından 08.07.1983 tarihli⁹ Talim Terbiye Kurulu kararıyla yürürlüğe giren 1983 yılı coğrafya öğretim programı, 1987 de bazı değişikliklere uğramışsa da 1992'ye kadar uygulanmıştır. Coğrafya müfredat programları arasında önemli bir yere sahip olan bu programda bir önceki programa göre önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde meslek liseleri ve lise son sınıf fen şubelerinden Türkiye Coğrafyası dersi kaldırılmıştır. Millî kültürümüzü besleyen ve yurdumuzu tanıyıp, koruma ve ülke kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştiren bu dersin kaldırılması olumsuz bir değişiklik olarak görülmektedir.

1983 programında coğrafya öğretiminin genel amaçları belirtilmiş fakat daha öncekinde olduğu gibi Ülkeler Coğrafyası, Türkiye Coğrafyası derslerinin genel amaçları belirtilmemiştir. 1974 programında değinilmeyen bir konuda açıklamalar ve tavsiyeler bölümünde Türkiye Coğrafi Bölgeler konusu işlenirken o bölgenin Türkiye tarihi içinde önemli yere sahip olanlarının tarihi önemlerinin vurgulanması bu programda istenmektedir. Yine bu programda Genel Coğrafya Konuları Coğrafya I, Ülkeler Coğrafyası konuları Coğrafya II, Türkiye Coğrafyası konuları ise Coğrafya III, şeklinde ad değişikliğine uğramıştır. Bu programın getirdiği bir diğer yenilik ise, lise öğretim basamaklarında okutulan her ünitenin, ayrıca Türkiye Coğrafyası'ndan seçilen ve bu ünitelerin konuları ile bağlantılı olan konularla tamamlanmış olmasıdır. Örneğin, genel iklim konuları incelendikten sonra Türkiye'nin İklim Şartları konusunun ele alınması gibi¹⁰.

Bu programda içeriğin ve konuların 1974 programına göre daraltıldığını söylemek mümkündür. 1974 programında lise I sınıfında okutulan Genel Coğrafya derslerinin konuları arasında yer alan yeryüzünde insanın ilk türeyişi, ilk vatani ve gelişimi konusu bu programda çıkarılmıştır. 1974 de genel olarak Beşeri ve Ekonomik Coğrafya bilgisi konuları yer alırken yeni programda konu Türkiye'ye indirgenmiş,

⁹ T.C, MEB, TD, cilt:45, sayı: 2145, 08. 07. 1983, s:334

¹⁰ DOĞANAY, H. , “Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları.” Coğrafya Araştırmaları, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayını, Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Cilt 1, Sayı: 1, Ankara, 1989, s. 18.

İnsan ve Çevre adı altında incelenmiştir. Lise II konularında Bölgeler Coğrafyası öne alınmış, bölgelerin Türkiye'nin ekonomisindeki yerinin yanına ayrı bir konu olarak, bölgelerin Türkiye turizmindeki yeri de eklenmiştir. 1974 de lise III. sınıfta yer alan Türkiye Bölgeler Coğrafyası bu programda lise II konularına dâhil edilmiştir. Yine lise III. sınıf konuları arasında yer alan Türkiye'nin Ekonomik Sorunları, Türkiye Nüfus ve Yerleşme Sorunları bölümleri programdan kaldırılmış, sadece Türkiye'nin Ekonomik Coğrafyası konularına yer verilmiştir. 1974'de lise III konuları arasında yer almayan Ülkeler Coğrafyası konuları (Ortadoğu'nun başlıca ülkeleri, Balkan Ülkeleri, Sovyetler Birliği, Afrika'nın başlıca ülkeleri, Asya'nın başlıca ülkeleri) 1983 programında yer almıştır. Bu yeni programda konuların kapsamının daraltıldığını, içeriğin sadeleştirildiğini söylemek mümkündür. 1983–1988 yılları arasında uygulanan coğrafya müfredat programının sınıflara göre dağılımı Tablo 3 ve Tablo 4 de gösterilmiştir.

Tablo 3- 1983-1987'de Ortaöğretim Coğrafya Müfredat Programının Sınıflara Dağılımı

LİSELER	SINIF	HAFTALIK DERS SAATİ
Coğrafya I	I	2
Coğrafya II	II	2
Coğrafya III	III	2

Tablo 4- 1987-1988’de Ortaöğretim Coğrafya Müfredat Programlarının Sınıflara Dağılımı

LİSELER	SINIF	HAFTALIK DERS SAATI
Coğrafya I	I	2
Coğrafya II	II (Edb. Blm.)	2
Coğrafya III	III (Edb. Blm.)	2

1.5. 1992’den Sonra Uygulanan Coğrafya Müfredat Programları

27.03.1992 tarihli Talim Terbiye Kurulu kararıyla yürürlüğe giren müfredat programı ¹¹1983 yılında hazırlanan müfredat programının tekrarı niteliğinde olup, coğrafya öğretiminin genel amaçları, konuların dağılışı, içerik, derslerin sınıflara dağılımı ve adlarında kayda değer bir yenilik getirmemiştir. Derslerin amaçları, genel amaçlara yönelik olarak kazandırılması istenen hedef davranışlar bu programda da yer almamıştır. Bu programda da konuların özelliklerine göre tarih bilgisi verilmesi vurgulanmıştır. Bu yeni programda okutulacak coğrafya derslerinin içeriğinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler ya bazı ünitelerin adının veya içinde yer alan bazı konuların çıkarılması ya da yeni konuların eklenmesi şeklinde olmuştur.

Lise I sınıf programında Yer Yuvarlağı ve Evren ünitesindeki Türkiye’nin Coğrafi konumu program dışı bırakılmıştır. Yine Harita Bilgisi ünitesindeki Türkiye’nin Yüzölçümü ve Boyutları ile Türkiye’nin Kara Sınırları ve Kıyıları konuları çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra Yeryüzünün Biçimlenmesi ünitesinden, Türkiye’nin Başlıca Akarsuları ve Havzaları, Türkiye’de Akarsu Rejimleri, Türkiye’de Baraj Gölleri, İnsan ve Tabi Çevre ünitesinden de Yeryüzünde Nüfus Hareketleri ve Sonuçları konuları çıkarılmıştır.

¹¹T.C, MEB, TD, cilt:55, sayı:2357, 27. 03.1992, s:264

Lise II. sınıf programında ise Bölgesel Türkiye Coğrafyası bölümünde programda bir değişiklik yapılmamış fakat Ülkeler Coğrafyası bölümünde bazı ülkeler program dışı bırakılmıştır.

Lise II. programında yer alan Ortadoğu'nun Başlıca Ülkeleri başlığı 1982 programı ile birlikte kullanılmaya başlanılmıştır. 1973 programında Ön Asya olarak geçen bu alan 1982 programında Mısır, Suudi Arabistan ve İsrail gibi ülkeler ele alınırken Libya, Tunus, Cezayir, Fas gibi Kuzey Afrika ülkeleri olarak ele alınmıştır. 1983 ve 1992 programlarında ise Akdeniz Ülkeleri başlığı yer almamıştır. Libya ise Ortadoğu ülkesi sayılmıştır.

1992 programında SSCB olarak anlatılan ülke, 1993 programında Sovyetler birliği, Açıklık ve Yeniden Yapılanma dönemi olarak ele alınmıştır. Oysaki SSCB diye bir ülke kalmamıştır. Bu durum bu programın uygulanması sürecinde dünyadaki siyasi ve idari gelişmelerden haberi olmayan bir zihniyetin örneği olarak değerlendirilebilir.¹²

Lise III. sınıf programının ilk bölümü olduğu gibi kalmış ikinci bölümü oluşturan Ülkeler Coğrafyası değişmiştir. Avrupa ülkeleri topluca verilirken Almanya bütün ele alınmış Norveç ise program dışı bırakılmıştır. Yeni Dünya Karaları ünitesinde Kanada programdan çıkarılmıştır. Bunun yanında Milletler Arası kuruluşlar ve Türkiye ünitesinden artık işlevi kalmayan Varşova Paktı, AET ve COMECON gibi örgütler de çıkarılmıştır. Ayrıca lise programına Atatürkçülük ile ilgili konularda dâhil edilmiş ve programlarda yer alması istenmiştir. Bunlardan ‘‘ Tehdit’’ Lise I. Sınıfta, ‘‘Yurt Sevgisi’’ II. Sınıfta, ‘‘Atatürkçü Düşüncede Özellik Taşıyan Önemli Yaklaşımlar’’ III. Sınıfta okutulmak üzere yerini almıştır.¹³

15.03.1993 tarih ve 78 nolu karar ile TTK başkanlığı, 27.03.1992 tarih ve 79 sayılı kararı ile kabul edilen sınıf geçme sistemini uygulayan liselerin Coğrafya I, II, III dersi öğretim programında 1993 ve 1994 öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere bazı değişiklikler yapılmıştır. Değişikliklerin en başında ‘‘Endüstri’’ sözcüğünün ‘‘Sanayi’’ ile değiştirilmesi olmuştur. Lise I.sınıf programında giriş bölümünün adı

¹² GÜMÜŞ, N., ‘‘Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi’’ Yüksek Lisans Tezi, 1993, Ankara, s:49

¹³ TC, MEB, TD, cilt: 55, sayı: 2357, 24.04.1992, s:264

“Coğrafyanın Konusu ve Bölümleri” olarak değiştirilmiş üçüncü ünite kaldırılarak ondan sonra ünitelerin konuları kaydırılmıştır. Lise II. Sınıf programında yer alan ikinci bölüm ikinci ünite “Sovyetler Birliğinin Dağılması ile Oluşan Başlıca Cumhuriyetler” olarak değiştirilmiştir. Sırasıyla Rusya Federasyonu, Kafkas Cumhuriyetleri ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri alt başlıkları ile incelenmesi önerilmiştir.¹⁴

1.6. Ders Geçme Ve Kredi Sistemi Dönemindeki Değişiklikler

9.7.1992 tarihli Talim Terbiye Kurulu'nun kararıyla 1995'e kadar olan dönemde Millî Eğitim Bakanlığı'nca eğitim programı değişmiş ve “Ders Geçme ve Kredi Sistemi” denilen yeni bir eğitim modeli uygulanmaya başlanmıştır. Yeni model ilk yıl olanakları elverişli okullarda pilot uygulaması yapılmış ve 1992–1993 öğretim yılından başlayarak genel ve mesleki-teknik bütün ortaöğretim kurumlarına yaygınlaştırılmıştır¹⁵

Ders geçme ve kredi düzenine ilişkin olarak getirilen yeni modelin temel özellikleri ise şöyledir: model, ortaöğretimde öğrencileri tüm yaşamları boyunca gerekli olacak genel kültürün verilmesi sağlayarak; öğrencileri ilgi, yetenek ve tercihleri doğrultusunda bir mesleğe ya da yüksek öğretime hazırlayacaktır. Model ayrıca okullarda daha demokratik bir ortam hazırlayarak, yalnızca boyun eğen, dinleyen, verilen bilgileri kuru kuruya tüketen bireyler değil; ilgi istek ve kapasiteleri doğrultusunda tercihler yapan, kendisiyle ilgili alınan kararlara katılan, üreten bireyler yetiştirmeyi de amaçlamaktadır¹⁶. Ne var ki deneme uygulamalarına yeterince yer verilmediği ve uygulama sonuçları bilimsel araştırma bulgularına dayanmadığı için, ortaya çıkan aksaklıklar ve sorunlar kısa sürede onulmaz boyutlara ulaştı. Gerekli düzeltici çaba göstermek yerine, 1995 yılında ansızın alınan bir kararla, birçok iyi ve olumlu yanlarını bulunmasına karşın bu modelin uygulanmasından vazgeçildi.

Bu modelin uygulanması sırasında coğrafya dersleri lise I sınıfları için Genel Coğrafya konularını kapsayan zorunlu coğrafya I dersinin yanında, sözel ve eşit ağırlık bölümlerini tercih eden öğrenciler için seçmeli coğrafya dersleri konulmuştur. Bu

¹⁴ TC, MEB, TD, cilt: 56, sayı: 2381, 26.04.1993, s:278-279

¹⁵ SÖZER, E. , Kurumdan Uygulama Sosyal Bilgilerin Öğretimi, Eskişehir,1998 s:26

¹⁶ SÖZER, E.,a.g.e., s: 26-27

konulan seçmeli coğrafya derslerinin içeriğini belirten Ortaöğretim Kurumları Seçmeli Coğrafya Ders Programı 1992 yılında hazırlanmıştır. Bu hazırlanan programda coğrafya öğretiminin genel amaçları 1983 müfredat programında belirtildiği gibi aynen alınmış yeni olarak genel ve derse ilişkin özel amaçlar belirtilmemiştir. Bu programda seçmeli ders olarak konulan Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası-1 ve Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası-2, Türkiye Coğrafyası ve Ülkeler coğrafyası derslerinin konuları ve alt başlıkları şeklinde bu derslerin içeriği belirtilmiştir. Daha önceki coğrafya derslerinden farklı olarak seçmeli coğrafya derslerinde, bu dersleri tercih eden öğrencilerin bu alanda yüksek öğretim görmek istediği düşünülerek, bu alanda iyi yetişmelerini sağlamak amacıyla bu derslerin içeriğinin yüklü olduğu ve konuların derinlemesine verilmesine önem verilmiştir.

1.7. 2005 Ortaöğretim Coğrafya Müfredat Programı

14. 07. 2005 tarihli 198 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararıyla yürürlüğe giren, öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak ülkemiz ve tüm dünya ile ilgili coğrafi bilinç kazanmalarını, gelecekteki yaşantılarında etkin bir şekilde kullanabilecekleri bir donanıma sahip olmalarını amaçlayan coğrafya öğretim programı "Coğrafya" dersi adı altında 9. sınıftan itibaren 12. sınıfa kadar her yıl okutulmak üzere tasarlanmıştır. 9. ve 10. sınıflarda tüm ortaöğretim okullarında mecburi olarak okutulması planlanan coğrafya dersi, 11. ve 12. sınıflarda genel liselerin fen alanlarıyla, fen liselerinde seçmeli olarak okutulması düşünülmüştür. Coğrafya müfredat programının sınıflara göre dağılımı Tablo 6 başlığı altında gösterilmiştir.

Tablo 6- 2005’de Ortaöğretim Coğrafya Müfredat Programının Sınıflara Göre Dağılımı

GENEL LİSE HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

Fen Bilimleri Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	2	-	-
SEÇMELİ DERSLER	Coğrafya (2)				

GENEL LİSE HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

Sosyal Bilimler Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	-	-	-
ALAN DERSLERİ	Coğrafya		4	4	4

GENEL LİSE HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

Türkçe-Matematik Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	-	-	-
ALAN DERSLERİ	Coğrafya	-	4	2	2

GENEL LİSE HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

Yabancı Dil Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	2	-	-
SEÇMELİ DERSLER	Coğrafya(2)				

ANADOLU LİSESİ HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

Fen Bilimleri Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	2	-	-
SEÇMELİ DERSLER	Coğrafya (2)				

ANADOLU LİSESİ HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

Sosyal Bilimler Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	-	-	-
ALAN DERSLERİ	Coğrafya	-	4	4	4

ANADOLU LİSESİ HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ
Türkçe-Matematik Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	-	-	-
ALAN DERSLERİ	Coğrafya	-	4	2	2

ANADOLU LİSESİ HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ
Yabancı Dil Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	2	-	-
SEÇMELİ DERSLER	Coğrafya (2)				

FEN LİSESİ HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	-	-	-
SEÇMELİ DERSLER	Coğrafya (2)				

ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

Müzik Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	2	-	-
SEÇMELİ DERSLER	Coğrafya (2)				

ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

Resim Alanı

DERS KATEGORİLERİ	DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	Coğrafya	2	2	-	-
SEÇMELİ DERSLER	Coğrafya (2)				

Coğrafya dersi daha önce uygulanan programlarda Genel Coğrafya, Türkiye Fiziki Coğrafyası, Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Ülkeler Coğrafyası dersleri başlığı altında okutulurken bu öğretim programında Coğrafya dersi başlığı altında okutulmaktadır. Bu dersin içeriğini kavramlar, beceriler, tutum ve değerler ve bunlara ait kazanımları sağlayacak şekilde organize edilen Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar, Doğal Sistemler, Beşeri Sistemler, Mekânsal Bir Sentez: Türkiye, Bölgeler ve Ülkeler, Çevre ve Toplum Öğrenme Alanları oluşturur.

Bu öğrenme alanları içerisinde yer alan konu başlıkları coğrafya dersi öğretim programı kılavuzunda yer almıştır. 9,10 ve 11 sınıf ders kitapları MEB tarafından basılmış, 12. sınıf kitabı henüz çıkmamıştır.

9. Sınıf Ders Konuları:

- * Doğa ve İnsan
- * Harita Bilgisi
- * Dünyanın Şekli ve Hareketleri
- * İklim Bilgisi
- * Yer'in Şekillenmesi
- * Beşeri Yapı
- * Yaşadığım Yerden Ülkeme
- * Bölgeler ve Ülkeler
- * İnsan ve Çevre

10. Sınıf Ders Konuları

- * Topografya ve Kayaçlar
- * Levha Tektoniği
- * Doğadaki Üç Unsur: Su, Toprak, Bitki
- * Nüfusun Gelişimi Dağılışı ve Nitelikleri
- * Göçlerin Neden ve Sonuçları
- * Geçmişten Günümüze Ekonomik Faaliyetler
- * Türkiye'nin Toprak, Su ve Bitki Varlığı
- * Nerede ve Nasıl Yaşıyoruz?
- * Türkiye'de Nüfus Hareketleri

* Kıtaların Keşfi ve Küçülen Dünya

* Doğal Afetler ve Toplum

11. Sınıf Ders Konuları

* Bozulan Dengeler

* Su Ekosistemi

* Doğadaki Döngüler

* Suyun Kontrolü

* Nüfus Politikaları

* Şehirselleşme ve Etkileri

* Doğal Kaynaklar ve Kalkınma

* Türkiye'nin Coğrafi Konumu

* Türkiye'de Arazi Kullanımı

* Türkiye'de Ekonomik Faaliyetler

* Doğal Afetler

* Türk Kültürünün Yayılış Alanları

* Turizm

* Ülke Analizi

* Dünyanın Tarımsal Manzarası

* Doğal Kaynakların Keşfi

* Eko Teknoloji

* Ekolojik Döngüler ve İnsan

12. Sınıf Ders Konuları

- * Doğal Unsurlardaki Uç
- * Bağımlı Dünya
- * Doğanın Geleceği
- * Dünyanın İlk Kültür Merkezleri
- * Ekonomik Faaliyetlerin Sosyo-Kültürel Etkileri
- * Şehirleşme, Göç ve Sanayileşme
- * Geleceği Tasarlamak
- * Coğrafi Bölgelerimiz
- * Ulaşım Ağları
- * Türkiye'nin Ticari Dokusu
- * Turizm Değerlerimiz
- * Kalkınma Projeleri
- * Doğal Kaynaklar
- * Dünya Ülkeleri
- * Dünyanın Bölgeselleşmesi
- * Doğanın İşleyişi
- * Çevre Sorunları
- * Doğal Miraslarımız

Konu başlıklarından da anlaşılacağı üzere, program yapılandırmacı yaklaşım temelinde öğrenci merkezli, sarmal bir yapıya sahiptir. Yapılandırmacı yaklaşım konulara bütünsel bir bakış açısı getirmiştir. Yani konular işlenirken bir sıralama yapılmamış kazanımlar ardışık olarak ele alınmış ve kazanımların öngördüğü

bir içerik sıralaması yapılmıştır. Bu nedenle programda sınıflar arası ilişkilendirme de çok önemlidir.

1.7.1. Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı

“Yapılandırmacılık”, İngilizce “constructivism” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca İngilizce “structuralism”, Fransızca “structuralisme”, Almanca “strukturalismus” terimlerinin Türkçe karşılığı olarak da “yapısalcılık” sözcüğü kullanılmaktadır. Yine “oluşturmacılık”, “kurmacılık”, “bütünleştiricilik”, “yapılandırıcı öğrenme”, “yapısalcı öğrenme”, “oluşumcu yaklaşım” gibi kelime ve kavramlarla “yapılandırmacılık” ifade edilmektedir.¹⁷

Yapılandırmacılık, geleneksel öğrenme kuramlarının aksayan yönlerine karşı oluşturulmuş, yeni bir yaklaşım olmasına rağmen kökleri eskilere dayanır. Felsefeci Giambatista Vico'nun 18.yüzyılda yapmış olduğu “bir şeyi bilen, onu açıklayabilendir” şeklindeki açıklamaları ile aslında yapılandırmacılığı savunmaktadır. Daha sonraları Immanuel Kant'ın bu fikri geliştirerek, insanın bilgiyi almada aktif olduğunu, yeni bilgiyi daha önceki bilgileriyle ilişkilendirdiğini ve onu kendi yorumu ile kurarak kendisinin yaptığını savunmuştur. John Dewey ve Piaget, Vygotsky gibi bilim adamlarının çalışmaları yapılandırmacılığın şekillenmesinde önemli katkı sağlamıştır. Yapılandırmacı görüşün sistemleştirilmesinde Wundt, Ausubel ve Titchener gibi eğitimcilerle, Saussure, Jakapson, ve Levi-Strauss gibi düşünürlerin de adları geçmektedir.

Yapısalcı yaklaşım eğitim-öğretim sürecinde öğrencinin deneyimini zihinsel süreçlerini, ihtiyaçlarını göz önünde tutması; öğrencinin bilgiyi keşfetmesi, yapılandırabilmesi, içselleştirebilmesi için gerekli koşulların oluşturulması önerileri ile eğitim biliminin derinleşmesinde, toplumsal değişime ayak uydurmasında eşsiz katkılarda bulunan bir kuramdır.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı daha çok bilişsel öğrenme kuramları ile ilişkilidir. Geleneksel eğitim anlayışımız ise davranışçı öğrenme kuramı ilkelerine göre şekillenmiştir. Davranışçı yaklaşımda, eğitimin amaçları davranışlar olarak tanımlanır

¹⁷ ÇİÇEK, İ.A., Yeni Öğretim Programları ve Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı adlı makalesi, s:1

ve bu davranışları oluşturacak deneyimlerin neler olması gerektiği üzerinde yoğunlaşılır.

Davranışçılıkta, dünya hakkında güvenilir bir bilginin varlığına inanılır. Eğitimciler için amaç, bu bilgiyi aktarmak ve yaymak; öğrenciler için de bu bilgiyi almaktır. Yapılandırmacı yaklaşım da ise bilgi, öğrenenin var olan değer yargıları ve yaşantıları tarafından üretilir; kazanılan her bilgi bir sonraki bilgiyi yapılandırmaya zemin hazırlar.

MEB'in yapılandırmacı yaklaşımı içinde geliştirilen 2005 yılı coğrafya müfredat programını, geçmişte uygulanan programlardan ayırt eden en önemli farklılık "Programın ve içeriğin genel hatlarıyla belirlenmesi, programın sınırlarının belli olmaması" şeklinde ifade edilebilir. Böylelikle esas programın, öğretmen- öğrenci ilişkisi içerisinde oluşturulması önerilmektedir.

Davranışçı yaklaşım ile yapısalcı yaklaşım arasındaki farklılıklar şu şekilde karşılaştırılmaktadır.¹⁸

¹⁸ ÇİÇEK, İ.A., "Yeni öğretim Programları ve Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı" adlı makalesi s:3

DAVRANIŞÇI YAKLAŞIM	YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM
Öğrenme dıştan etkilerle, (pekiştirme ve tekrar) elde edilen bir sonuçtur.	Öğrenme, insan zihnindeki eski ve yeni bilgilerin yapılandırılması sonucu oluşur
Öğrenci dış uyarıcıların pasif alıcısıdır.	Öğrenci, uyarıcıların özümleyicisi ve davranışların aktif oluşturucusudur.
Öğretim programı tümevarım ve temel becerilere ağırlık verilerek işlenir.	Eğitim programları tümdengelim yoluyla ve temel kavramlara ağırlık verilerek işlenir, öğrenci sorunlarına göre program yönlendirilir
Öğretmenler, öğrenci başarısını ve öğrenmesini değerlendirmek için sorulara kesin ve tek doğru cevap beklerler.	Öğretmenler öğrencilerin belli bir konudaki görüş ve fikirlerini anlamak için uğraşırlar.
Öğretmenler, öğrencilere bilgiyi aktaran kaynak durumundadır.	Öğretmenler, öğrenme sürecinde aynı zamanda öğrenendir. Öğrencilerle karşılıklı etkileşime girer ve öğrenme ortamını düzenleyip,hazırlar.
Öğrenciler, öğretmenler tarafından bilgiyle doldurulacak, boş tüpler konumundadır.	Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludur, çevreden edindikleri bilgilere kendi zihinlerinde anlam verirler ve böylelikle öğretimde aktiftirler.
Öğretim programıyla ilgili etkinlikler, ders kitaplarıyla sınırlıdır.	Öğretim programlarıyla ilgili etkinlikler, geniş ölçüde birincil derecedeki kaynaklara dayanır.
Öğrenci başarısının değerlendirilmesi, öğretimden ayrı bir süreçtir. Genellikle testler yoluyla, eğitim programının sonunda yapılır.	Değerlendirme öğretim sürecinin bir parçasıdır. Öğretim sırasında öğretmen gözlemleri ile ve öğrenci çalışmalarının toplanması ile gerçekleştirilir.
Önceden hazırlanmış, öğretim programına sıkı sıkıya bağlılık söz konusudur.	Öğretim sürecinde öğrencilerin istekleri, ilgileri, ihtiyaçları ve çeşitli konularla ilgili soruları geniş yer tutar.

1.7.2. Yapılandırmacı Öğretim

Yapılandırmacı öğretim kavramı ise, öğretim faaliyetlerinin yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmesini ifade eder.

Yapılandırmacı Öğretimin Temel İlkeleri

- Öğrencileri, konuya ilgi uyandıracak problemlere yöneltme
- Eski bilginin harekete geçirilmesi ve yeni bilgiyle ilişkilendirerek öğrenmeyi sağlama

- Öğretim programı tündengelim yoluyla ve temel kavramlara ağırlık verilerek işleme
- Öğretim programı öğrenci sorunlarına göre yönlendirme
- Öğretme-öğrenme etkinlikleri, ikincil kaynaklar(ders kitapları, dergi vs.) yerine birincil kaynaklara (gerçek öğrenme ortamı, işlenmemiş ham veriler) göre düzenleme
- Öğrencilerin bireysel görüşlerinin ortaya çıkmasını sağlama ve görüşlerine değer verme
- Bilginin anlaşılması ve uygulanması
- Öğretim programının öğrencilerin katılımıyla yönlendirilmesi
- Değerlendirmeyi öğretim sürecine dönük olarak yapılması söz konusudur.¹⁹

Yapılandırmacı yaklaşım temele alınarak gerçekleştirilen öğrenme-öğretme süreçleri geleneksel yaklaşımlara göre bazı farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar öğretim programının öğelerinde de ortaya çıkar.

Hedefler

Hedefler öğretmen ve öğrencinin ortak kararı ile belirlenir. Yapılandırmacı eğitim ortamında hedef, öğrenenin bilgiyi temelden kurmasıdır. Öğrenenler sınıfa yaşantılarıyla gelirler ve öğrenmeye etkin katılarak bilgiyi zihinsel olarak yapılandırır. Bu bağlamda öğrenenler kendi düşünce ve yorumlarını geliştirirler.²⁰

Öğrenenlerin sahip olduğu bilgi birikimi farklılık gösterdiğinden, yapılandırmacılıkta tek doğru yerine, iki birey aynı kavrama farklı anlamlar yükleyebilir. Bu nedenle hedefler kesin olarak belirlenemez.

¹⁹ OKTAYLAR,C.H., KPSS Eğitim Bilimleri, Yargı Yayınevi, Ankara,2006, s:465

²⁰ ŞAŞAN, H., Yaşadıkça Eğitim, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, 2002, s:50

Öğrenme Yaşantıları

Yapılandırmacı yaklaşımda, eğitim programında içerik olup olmamasından çok öğrenenin süreç içinde içerik ile etkileşimde bulunma ve onu anlamlandırabilmesi önemlidir. Öğrenenlerin ortak ilgilerinden ortak içerik belirlenir.

Öğrenme yaşantıları konuların ya da alanların önceden belirlenmiş şekline göre değil, öğrenenin içinde bulunduğu duruma göre düzenlenir. Çünkü yapılandırmacı öğrenme ortamının temel ögesi öğrenendir. Öğrenenler demokratik bir sınıf ortamında günlük yaşam problemlerinin karmaşıklığını çözerken yaşam boyu kullanacakları bilgileri oluştururlar.

Yapılandırma eğitim ortamlarında bireylerin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunmalarına olanak sağlayan işbirliğine dayalı öğrenme ve probleme dayalı öğrenme gibi öğrenenleri aktif kılan öğrenme yaklaşımlarından yararlanılır. Böylece öğrenenlerin problem çözme yetenekleri ve yaratıcılıklarının gelişmesi beklenir.

Yapılandırmacı yaklaşımda sınıf ortamı, bireylerin öğrenme ortamıyla daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Böylece bireyler, daha önceki öğrendiklerini sınama, yanlışlarını düzeltme ve hatta önceki bilgilerinden vazgeçerek yerine yenilerini koyma fırsatı elde ederler.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencilerin bağımsız düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştirmek amacıyla öğrenme-öğretme sürecinde özel bir iletişim biçimi benimsenir. Bu iletişim biçiminde öğrencilere “Bu konu ile ilgili olarak ne düşünüyorsunuz? Niçin böyle düşünüyorsunuz?”, “Nasıl bu sonuca ulaştınız gibi sorular yöneltilir. Öğrencilere “evet” ve “hayır” yanıtı gerektiren sorular yöneltmekten özellikle kaçınılır.

Sınama Durumları

Yapılandırmacı öğrenmede hedeflerin ve öğrenme yaşantılarının belirlenmesinde olduğu gibi, sınama durumlarında da öğretmen - öğrenci işbirliği esastır. Bu yaklaşımda sınama durumlarının işlevi, öğrenene yardımcı olmaktır.

Yapılandırmacı değerlendirmede, değerlendirme yapılsa da öğrenme devam eder. Geleneksel ölçme araçları yerine, önceki öğrenmelerin yeni durumlara uygulanması değerlendirilir. Bu noktada ezberlenen bilgiler değil, özümşenen bilgiler değerlendirilir.

Yapılandırmacı değerlendirmede ürün değil süreç değerlendirilir. Özgün, performans ve tümel değerlendirme gibi değerlendirme teknikleri kullanılır.²¹

Öğretmenin Rolü

Yapılandırmacı Öğretmen;

- Öğrencilerin görüşlerine önem verir, öğrenci görüşleri doğrultusunda yöntem ve tekniklerini, dersin içeriğini değiştirebilir.
- Öğrencinin sahip olduğu mevcut bilgi, beceri, çeşitli yönleriyle kapasite ve özelliklerini iyi tanır, tanıma çalışmalarında bilimsel yöntem ve teknikleri kullanır.
- Öğrencilerin eğitim ortamında olabildiğince rahat olmalarını sağlar, onların bağımsız iş yapabilme güçlerini geliştirmelerine yardımcı olur, sınıf içinde öğrenme etkinliklerinin gerektirdiği hareket ve yer değiştirmelere izin verir.
- Açık uçlu sorularla öğrencilerin düşünmelerini, sorgulama ve soru sorma becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerine öğrenmeyi ve düşünmeyi öğretir.
- Eğitim ortamında öğrenci yerleşimini; iletişimin yönü, “öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene ve öğrenciden öğrenciye” olacak şekilde düzenler.
- Grupla çalışma yöntem ve tekniklerine önem verir.
- Öğrenmeyi öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları etrafında yoğunlaştırır
- Öğrencilerin geniş bir bakış açısı kazanmaları için, devamlı farklı ve alternatif görüşler sunar.

²¹ ŞAŞAN,H.,Yaşadıkça Eğitim,Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, 2002, s:51-52

- Öğrencilerin moral, motivasyon ve meraklarını devamlı canlı tutar.
- Öğrencilerin özgün, yaratıcı yönlerinin ürünü olan çalışmaları tespit ve takdirde çok titiz davranır.
- Öğrencilerin kendi yanlışlarını, görüşlerindeki çelişkileri yine kendilerinin görmesine, bulmasına fırsat verecek etkinlikler düzenler. Öğrenci hatalarını, yanlışlarını öğrenmede bir fırsat olarak bilir ve kullanır.
- Öğrenmenin değerlendirilmesinde sonuçtan çok, sürece önem verir, ölçme değerlendirme ölçütlerini öğrencilerle birlikte tespit eder.²²

Öğrenenin Rolü

- Birey öğrenme sürecinde seçici, yapıcı ve etkindir
- Öğrenmenin kontrolü bireydedir. Öğrenmeye öğretmeniyle birlikte yön verir.
- Birey, zihinsel özerkliğini kullanarak öğrenme sürecinde etkili rol almak için eleştirel ve yapıcı sorular sorar, diğer öğrenenlerle ve öğretmenle iletişim kurar, fikirleri tartışır. Öğrenen, öğrenme ortamlarındaki öğretici sorularıyla diğer bireylerin gelişimine de katkıda bulunur
- Yapılandırma sürecinde birey, zihninde bilgiyle ilgili anlam oluşturmaya ve oluşturduğu anlamı kendisine mal etmeye çalışır. Bir başka deyişle, bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimiyle değil, zihinlerinde yapılandırdıkları biçimiyle oluştururlar
- Mücadeleci, meraklı, girişimci ve sabırlı olmak, yapılandırmacı öğrenmede bulunması gereken kişisel özelliklerdir.
- Öğrenenler bilgiyi araştırıp keşfederek, yaratarak, yorumlayarak ve çevre ile etkileşim kurarak yapılandırır. Böylece, içerik ve süreci aynı zamanda öğrenirler.
- Yapılandırıcı öğrenme ortamlarında sorumluluğunu yerine getiren bireylerin girişimci olma, kendini ifade etme, iletişim kurma, eleştirel gözle bakma, plan

²² ÖZDEN, Y., Öğrenme ve Öğretme, Pegem Yayınları, Ankara, 2003, s: 72-73

yapma, öğrendiklerini yaşamda kullanma gibi özelliklere sahip olması beklenir.²³

1.8. 2005 Yılı Coğrafya Öğretim Programının Vizyonu

2005 yılı coğrafya dersi öğretim programının vizyonu, öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak ülkemiz ve dünyayla ilgili coğrafi bilinç kazanmaları doğrultusunda

- * Doğa ve insana ait unsurları anlayarak mekanı doğru ve etkin kullanan,
- * İnsan ve doğa arasındaki karşılıklı etkileşimi fark eden,
- * Milli değerlere bağlı vatanını koruyan
- * Dünyanın ve insanlığın korumasına yönelik sorumluluk duygusuna sahip
- * Coğrafi bilgi ve becerileri kullanarak doğa ve insana ait değerleri geleceğe taşıma stratejileri geliştiren ve uygulayan
- * İnsan doğa süreçleriyle oluşan çevreyle ilgili, ekonomik, sosyal ve politik ilişkileri dünya genelindeki insanlar, yerler ve çevrelerin birbiriyle olan etkileşimini anlayan,
- * Coğrafi sorgulama, harita okur-yazarlığı, bilgi teknolojilerini kullanma, arazi çalışmaları, gözlem ve etkili iletişim kurabilmeyi de içeren yöntem ve teknikleri kullanan entelektüel ve sosyal becerilere sahip bireyler yetiştirmektir.²⁴

1.9.2005 Yılı Coğrafya Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları

Coğrafya Dersi Öğretim Programı ile öğrenci;

1. Coğrafyanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini kavrayarak coğrafi bilginin

²³ ŞAŞAN,H.,Yaşadıkça Eğitim,Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yayınları,Ankara, s:49-52

²⁴ T.C, MEB, Coğrafya Dersi Öğretim Programı Kılavuzu, Ankara, 2005, s: 15

- oluşum sürecinde başvurulan araştırma ve sunum tekniklerini kullanır.
2. İnsan – doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanır.
 3. Evrene ait temel unsurları yaşamla ilişkilendirir.
 4. Doğa ve insan sistemlerinin işleyiş ve değişimini kavrar.
 5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere (doğa ve insanın ürettikleri ve biriktirdikleri) sahip çıkma bilinci geliştirir.
 6. Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.
 7. Doğa ve insan sistemlerinin ürettiği değerlerin uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrayarak insan ve doğa kaynaklarının kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirir.
 8. Mekânsal süreçlerin yerel ve küresel etkileşim içinde olabildiğini irdeler.
 9. Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavrar.
 10. Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir.
 11. Ülkelerin oluşturdukları bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan, çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin coğrafi açıdan uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavrar.
 12. Bölgesel ve küresel ilişkiler açısından Türkiye'nin konum özelliklerini kavrayarak sahip olduğu potansiyellerle coğrafi bir birikim ve sentez ülkesi olduğunun bilincine varır.²⁵

²⁵ T.C, MEB, Coğrafya Dersi Öğretim Programı Kılavuzu, Ankara, 2005, s: 13

II. BÖLÜM:

COĞRAFYA ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ VE COĞRAFYA DERSLERİNDE ARAÇ-GEREÇ KULLANIMI

2. Coğrafyada Metot Ve Metodoloji

Metot kelimesinin anlamı; izlenmesi gereken yol, yordam, tarz ve usuldür. Latince Methodos veya Meta-odos kelimelerinin birleştirilmesinden meydana gelmektedir. Dilimizde metot kelimesi veya terimi, yöntem şeklinde geçmektedir.

Öğretim metodu, içeriğin(konuların) nasıl öğretileceği ile ilgili genel düzenlemeleri kapsar. Bu bölümde ülkemizde ve ABD’de coğrafya derslerinde kullanılan öğretim yöntemleri ve ders araç-gereçleri anlatılmıştır.

2.1. Ülkemizde Coğrafya Eğitiminde Kullanılan Metotlar

Günümüze kadar geçen süreçte ortaöğretim okullarında coğrafya derslerinde uygulanan öğretim yöntemleri, geleneksel eğitim anlayışımız ve bu anlayışımızın temelinde yer alan davranışçı yaklaşımın bir gereği olarak anlatım ve soru-cevap yöntemleriyle sınırlı kalmıştır. Ayrıca bu yöntemlerin yaygın olarak kullanılmasında okullarımızda sınıf mevcutlarının kalabalık olması, ders araç-gereçlerinin yetersizliği, öğretmenlerin bu yöntemlerle yetişmiş olması gibi faktörler önemli rol oynamıştır. Günümüzde ise MEB’in yapılandırmacı yaklaşımı içinde geliştirilen coğrafya öğretim programı ile öğretmen merkezli anlatım ve soru-cevap metodu yerine, öğrenci merkezli problem çözme metodu, gösteri metodu, gezi-gözlem metodu, örnek olay metodu, rol oynama metodu, proje metodu gibi metotların derslerde uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır.

John Dewey tarafından metodolojiye kazandırılan problem çözme metodu; problemi tanıma, geçici hipotezleri (varsayımları) formüle etme, veri toplama-değerlendirme ve açıklama, sonuca ulaşma ve test etme (deneme, ölçme, sınama) olarak beş esas üzerinde kurulmuştur.

Metodun uygulanmasıyla tümevarım, tümdengelim, analiz, genelleme ve sentez etme gibi zihnin birçok fonksiyonu aynı anda işlemektedir. Ülkemizde bu metot

derslerde uygulanmaktadır. Örneğin iklim konusu bu metoda göre işlenirken önce iklim elamanları sıcaklık, basınç ve rüzgârlar, nem ve yağış şeklinde sınıflandırılır sonra bunların iklim üzerindeki etkileri açıklanır.

Çeşitli olgu ve olayları göstererek anlatma ve açıklama esasına dayanan, görsel-ışitsel eğitimin birlikte uygulandığı gösteri metodunda soyut konuların somutlaştırılması, dersin daha ilgi çekici hâle getirilmesi ve ezberden kurtarılması amaçlanır. Bütün okullarımızda araç gereçlerin donanımının yeterince bulunmaması, öğretmenlerimizin elektronik araçların hassas olmaları nedeni ile sınıflara taşınmasının bozulmalarına sebep olabileceği düşüncesiyle hareket etmeleri ve araç-gereç kullanma alışkanlığını kazanmamış olmaları gibi faktörler bu metodun derslerde kullanımını kısıtlamaktadır. Oysaki gezi-gözlem yönteminin yeterince uygulanmadığı coğrafya derslerinde bu durumun yarattığı olumsuzlukları gidermek için gösteri metodunun uygulanması kaçınılmazdır.

Olaylar ve sonuçlarını yerinde görme ve inceleme-araştırma-soruşturma esasına dayanan gezi-gözlem metodu fazla zaman alması, maddi bir yük getirmesi, öğretmenlerin geziye katılan öğrencilerden sorumlu tutulmaları, öğretim programında geziler için ayrılan bir zamanın olmayışı dolayısıyla öğretmenlerin bu metodu uygulamakta kendilerini zorunlu hissetmemeleri gibi nedenlerle ortaöğretimde ülkemizde sık uygulanabilir bir metot değildir.

Laboratuar metodu olarak da bilinen deney metodunun okullarımızda araç-gereç yetersizliği nedeniyle uygulanmadığı bilinmektedir. Ancak bu metodu yalnızca sınıf ortamındaki deney setleriyle sınırlandırmak da yanlıştır. Çünkü coğrafyanın deney odası coğrafi yeryüzünün bütünüdür. Gerçekten de bütün coğrafi olayları, yeryüzünde ya oluş halinde ya da olayların sonuçları halinde görmek veya gözlemek mümkündür. Kar, dolu, çisenti, çığ, yağmur gibi.

Hayata en yakın öğretim metotlarından biri olan örnek olay metodu(ing. case-work, case-study, case-method) sık sık simülasyon oyunu, karar veya plan oyunu gibi teknikleri kullandığı için, bu tekniklerin adı ile de anılmaktadır. Örnek olay yönteminde öğrencilerin sorunlu bir olaya aktif olarak katılmaları söz konusudur. Sorunlu olay gerçek ya da hayali olabilir. Olayı anlatan bir rapordan öğrenciler; olayı öğrenirler ve

verileri analiz ederler. Tartışarak olayın nedenlerini ortaya koymaya ve sorunlarını çözmeye çalışırlar. Ülkemizde bu metodun ne olduğu ve coğrafya derslerinde nasıl uygulanabileceği hakkında bilgi sahibi olan coğrafya öğretmenlerimizin sayısını oldukça azdır. Bu nedenle metodun coğrafya derslerinde yaygın olarak kullanılmadığı bilinmektedir.

Rol oynama metodunda bir fikir, durum, sorun ya da olay bir grup önünde dramatize edilir. Grubun üyeleri yalnızca dinlemek ya da tartışmak yerine olayın nasıl oluştuğunu da izlerler. Bu yöntemde öğrencilerin başka bir kimsenin kimliğine bürünerek başkalarının nasıl hissettiğini ve düşündüğünü anlamaya çalışması esastır. Bu metod da, örnek olay metodunda olduğu gibi coğrafya öğretmenlerimiz tarafından yeterince bilinmemekte ve uygulanmamaktadır.

İki veya daha çok kimsenin herhangi bir konuyu karşılıklı konuşarak, birbirini dinleyerek, eleştirerek, gerektiğinde sorular sorarak incelemesine dayanan bir öğretim metodu olan tartışma metodunun büyük grup tartışması, münazara, parlamenter münazara, forum, panel, seminer, vızıltı grupları, fikir taraması (beyin fırtınası) ve altı düşünce şapkası gibi türleri vardır. Ülkemizde, okullarımızda sınıf mevcutlarının fazla olması nedeni ile büyük grup tartışmalarının yapılması daha kolaydır. Büyük grup tartışmalarında öğretmenin belirlediği konu üzerinde bütün sınıf söz alıp konuşabilir.

J. Dewey'in, öğrencisi W. Kilpatrick tarafından ilk olarak ortaya atılan proje metodu ülkemizde 1953'lü yıllarda derslerde uygulanmaya başlamıştır. Nitekim bu dönemde "Proje Usulü ile Uygulanmış Ünite Örnekleri"adlı öğretmen kitapları serisi Mili Eğitim Basımevinden yayımlanmıştır. Günümüzde ise 2005 yılında yapılan müfredat programı değişikliğiyle ders kitaplarımızda proje etkinliklerine ve ödevlerine yer verilmiştir. Örneğin, 9. sınıf coğrafya ders kitabında Doğa ve İnsan ünitesinin sonunda "Okulunuzdaki öğretim ve eğitim faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyen çevre problemlerini anket yaparak tespit ediniz ve bu problemleri çözme amaçlı projeler hazırlayınız"²⁶, 10. sınıf coğrafya ders kitabında Mekânsal Bir Sentez: Türkiye

²⁶ MEB, Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitabı 9, Devlet Kitapları, Ankara, 2006 s. 202

ünitesinde, ülkemizdeki su varlığı konusunun sonunda “Sularımızdan sürekli olarak yararlanabilmek için neler yapılmalıdır”²⁷ şeklinde bu ödevleri görmekteyiz.

2.2. Ülkemizde Coğrafya Derslerinde Kullanılan Araç Ve Gereçler

2.2.1. Ortaöğretimde Okutulan Coğrafya Ders Kitapları

Ders kitabı, bir dersin öğretim programı, amaçları, ilke, yöntem ve ders konularına göre hazırlanmış temel bilgi kaynağı eseridir. Ülkemizde coğrafya ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığının belirlediği komisyon tarafından hazırlanmakta ve okullarda ücretsiz olarak öğrencilere dağıtılmaktadır.

9, 10 ve 11. Sınıf Ders Kitaplarının Şekil Olarak Özellikleri

* Kitaplar kalın kapaklıdır. .

* Kitapların boyutları A4 kâğıdına yakındır. Kitaplar genel olarak 19. 5-27. 5cm dir. Forma sayısı 11-21 arasında değişir.

* Yazılar 10 punto olarak yazılmıştır.

* Kitapların sayfa sayısı sınıflara göre farklıdır. Sayfa sayıları 200 ile 250 arasında değişmektedir.

* Kitapların metin kısmı, tüm sayfaların yaklaşık olarak % 30'unu; fotoğraf, resim, şekil ve haritalar kısımları %70 yakın bir alanı kaplamaktadır.

* Kitaplarda çok sayıda fotoğraf, resim, şekil ve haritalar mevcuttur. Ancak fotoğrafların ve haritaların çoğunda renklendirme hatası yapılmıştır. Örneğin kitabın sonundaki Türkiye Fiziki Haritasında renklere bakarak yükselti basamakları hakkında yorum yapmak bir öğrenci için oldukça güçtür.

9 ve 10. Sınıf Ders Kitaplarının İçerik Olarak Özellikleri

* Kitaplar konu anlatımı olarak yetersizdir. Her ünite başlangıcındaki ilk sayfada ünite içerisinde anlatılacak konular belirlenmiş, konularda geçen temel

²⁷ MEB, Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitabı 10, Devlet Kitapları, Ankara, 2006 s. 131

kavramlara yer verilmiştir. Ancak konuların anlatıldığı bölümlerde kavramların anlamlarına değinmek bir yana kavramların bile hiç geçmediği görülmektedir. Bu durum müfredatın yazım özüyle uyummadığını bize gösterir.

* Kitaplarda anlatılan konularda sistemli bir sınıflandırma yapılmamıştır. Örneğin, 9. sınıf coğrafya ders kitabında Yer altı Suları ve Oluşturduğu Şekiller konusu iki sayfa içerisinde fotoğraflarla birlikte anlatılmıştır. Bu şekillerin hangisinin aşındırma hangisinin biriktirme şekli olduğuna yer verilmemiştir Aynı sayfanın ders dışı etkinlik bölümünde ise boşluk doldurma soru tipiyle aşındırma ve biriktirme şekilleri sorulmuştur. Bu durumda coğrafya öğretmeni, derste rehber olmak yerine ders kitabındaki eksik konu anlatımını tamamlayan ve sınıflandıran konumuna düşülmüştür.

* Kitapta anlatılan konular sarmal bir şekilde sunulmuştur. Yani konular arası bütünlük değil sınıflara göre kazanımlar dikkate alınmıştır. Örneğin 9. sınıf coğrafya ders kitabında İklim Bilgisi konusundan, Yerin Şekillenmesi konusuna, Yerin Şekillenmesi konusundan Beşeri Yapı konusuna geçilmiştir. Böyle bir uygulama ancak ilköğretim düzeyinde iken coğrafyada geçen temel kavramları öğrenen öğrenciye sunulduğunda istenilen sonucu verir. Oysa ülkemizde ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler derslerinde tarih ağırlıklı ders işledikleri, coğrafya temel kavramlarından yoksun olarak ortaöğretime başladıkları bilinmektedir. Bu durumda öğretmen iklim bilgisinde anlatacağı yamaç yağışlarını bir dağın yamacını göstermeden mi anlatmalı yoksa bir sonraki üniteye geçen dağ oluşumu konusu gelinceye kadar mı beklemelidir?

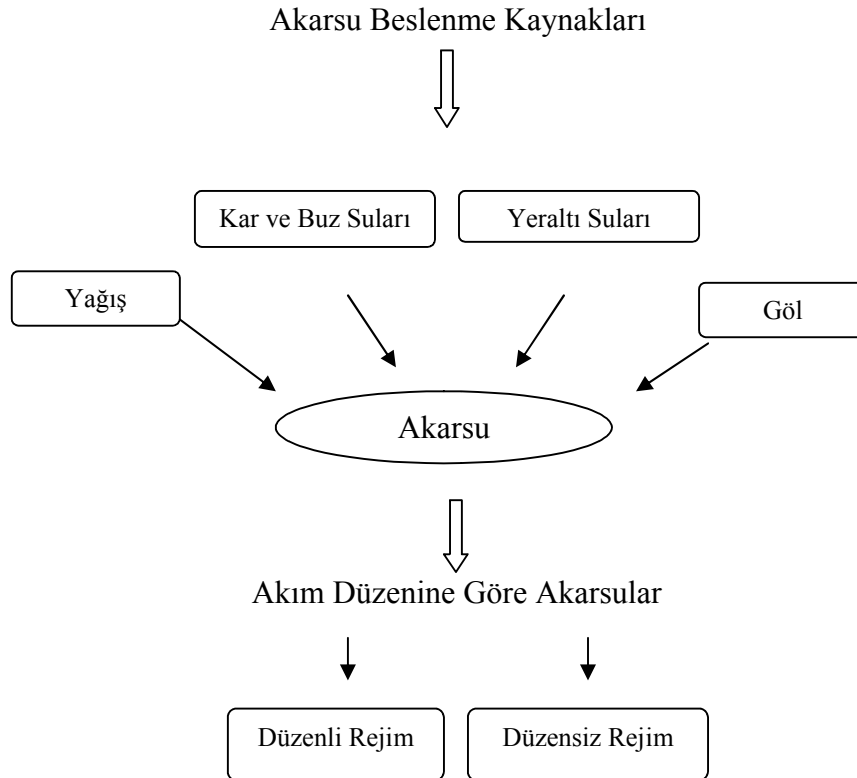
* Kitap içinde her ünitenin sonunda ölçme ve değerlendirme bölümü yer almaktadır. Bu bölüm içerisinde eşleştirme soruları, çoktan seçmeli sorular, kısa ve uzun cevaplı sorular, doğru-yanlış soruları ve boşluk doldurma soruları yer alır. Kitaplardaki konu anlatımının yetersiz olmasından dolayı soruların tamamının öğrenciler tarafından cevaplandırılması mümkün olmamaktadır. Örneğin 10. sınıf ders kitabının kayaçlar konusunun sonundaki ölçme değerlendirme bölümünde tor topografyası sorulmuştur. Ancak konu ile ilgili gereken bilgiye kitapta yer verilmemiştir.

* Kitapların sonunda sözlük bölümü yer alır. Sözlük bölümü de yetersizdir. Şöyle ki Coğrafya 2 ders kitabının sonundaki sözlükte “A” harfinden sadece 5 tane kavrama yer verilmiştir. Afet, Afet Yönetimi, Alpin Çayır, Art Bölge, Ağıl

2.2.2. Haritalar

Harita, yeryüzünün bütününün veya bir bölümünün, esas alınan bir ölçüğe göre düzlem üzerine aktarılması sonucu elde edilen gereçtir. Ülkemizde derslerde yaygın olarak kullanılan haritalar fiziki ve siyasi haritalardır. Ayrıca konuların özelliklerine göre iklimik haritalar, toprak haritaları, nüfus haritaları gibi özel haritalar da kullanılmaktadır. Ortaöğretim coğrafya öğretiminde, haritalardan yararlanmak bir zorunluluktur. Çünkü bu teknik, hem coğrafya öğretimini görsel duruma getirmeye yardımcı olur hem de bu uygulama öğretim metotlarından biri olan iş metodunun gerçekleştirilmesi anlamına gelir.

Ayrıca günümüzde coğrafya ders kitaplarında öğrenme ve öğretme süreçlerini kolaylaştıran kavram haritalarına da yer verilir. Kavramlar coğrafya açısından anahtar olan sorular ve cevaplardan oluşur.

Şekil 2: Akarsu Kavram Haritası

2.2.3. Atlaslar

Atlas kelimesi, dünyayı omuzları üstünde taşıdığı düşünölmüş olan mitolojik tanrının yaptığına benzetilerek dünya haritalarını toplayan koleksiyona verilen addır. Coğrafya atlası yeryüzünün bir parçasının yada bütünün türlü yönden göstermek üzere yapılmış haritalar takımıdır. Bu haritalar içinde o yerin doğal durumunu beşeri ve ekonomik özelliklerini, yönetim ve siyasal durumunu gösterenler de vardır.

Atlasta bütün yeryüzü, türlü harita izdüşümü yollarıyla bir arada gösterilmeye çalışıldığı gibi her bir kara parçası, denizler ve ölkeler de ayrı ayrı gösterilmiştir.²⁸ Ölkemizde ne yazık ki coğrafya derslerinde atlas kullanma alışkanlığı kazandırılmamıştır.

2.2.4. Tepegöz

Asetat üzerine görüntüsü alınan yazı, şekil veya grafik gibi önceden hazırlanmış malzemeyi, güçlü bir ışık kaynağı aracılığıyla bir mercek üzerine düşürüp büyüterek perdeye yansıtan optik araç tepegöz olarak tanımlanır. Tepegözün bütün okullarımızda temin edilmesi zor olmakla birlikte, öğretimi görsel duruma getirmesi bakımından çok büyük yararları vardır.

2.2.5. Küreler

Coğrafi anlamda bir öğretim gereci olarak kullanılan küre, yeryuvarının çok küçöltölmüş bir modelidir. Öğretmen ortaöğretim öğrencilerine küreyi dünyanın milyonlarca kez küçöltölmüş bir modeli, yani benzeridir şeklinde tanımladıktan sonra, kürenin elemanları olan (dolayısıyla dünyanın) eksen, kutup noktaları, ekvator, meridyen ve paralel kavramlarını açıklamalıdır. Coğrafya dersinde gösteri yönteminin uygulanmasında kullanılan küre özellikle dünyanın şekli ve hareketleri, coğrafi konum belirleme, okyanus akıntıları konularının somutlaştırılarak anlatımında en etkili olan gereçtir.

²⁸ Prof. Dr. Reşat İZBIRAK. Coğrafi Terimler Sözlüğü. M. E. B, İstanbul, 1986

2.2.6. Dia ve Fotoğraf Makinesi

Dia veya slayt kavramı, bir projeksiyon (yansıma) halindeki ışıkla, projeksiyon yapılmış ışıklı fotoğraf demektir. Bu fotoğraflar, saydam film üzerine görüntülenmiş, bu şekilde banyo edilmiş ve dia çerçevesi (magazin) denilen koruyucu kutucuklar içine tek tek yerleştirilmiş diapositiflerdir.

Bu gibi görüntüleri göstermek için kullanılan makinelere ise slayt makinesi (dia makinesi) denir. Slayt makinesi ile gösteri yapabilmek için öncelikle karanlık odaya ihtiyaç vardır. Ayrıca görüntünün daha iyi yansıması için slayt projeksiyon perdesine ihtiyaç vardır. Bu metot ile öğrencilerin gidemediği yerleri onların ayağına getirmiş oluruz. Yalnız bu yöntem sürekli kullanılmamalıdır. Diğer metotların kullanılması ihmal edilmemelidir.

Ortaöğretimde fotoğraf makinesi öğrencilerden çok öğretmeni ilgilendiren bir araçtır. Coğrafya öğretmeni her zaman yanında fotoğraf makinesi taşıyarak slayt ve fotoğraf koleksiyonu oluşturmalıdır.

2.2.7. Grafikler

Olayların resim ve çizgilerle ifade edilmesi yöntemine grafik denir. Coğrafya derslerinde kullanılan başlıca grafik tipleri şunlardır:

- * Çizgi Grafikler
- * Sütun Grafikler
- * Daire Grafikler
- * Resimli Grafikler
- * Alan Grafikleri
- * Halkalı grafikler

2.2.8. Diyagramlar

Herhangi bir olayın verilerindeki değişmeyi, değişimin farklı aşamalarını gösteren grafik yöntem diyagram diye tanımlanır. Diyagramlar ile grafikler arasındaki en önemli fark diyagramların birkaç olayı birden bir arada göstermesidir.

Coğrafyada ders kitaplarında yaygın olarak kullanılan diyagramlar Blokdiyagramlar ve Klimatik Diyagramlardır. Blok diyagram, yeryüzünün bir bölümünün yeryüzü şekilleri ve topografik özellikleri ile o sahanın derinlere doğru yapısını gösteren perspektif yöntemlerle çizilmiş şekil demektir. Klimatik diyagramlar, rüzgar gülü diyagramları, yağış diyagramı ve iklim diyagramları olarak sınıflandırılır. Ancak bu diyagramların derslerde öğrenciler tarafından çizilmesi bazı matematiksel işlemleri gerektirdiği için hem güçtür hem de ders saatleri çizim için yeterli değildir. Bu yüzden konularda geçen diyagramlar öğretmen ve öğrenciler tarafından önceden hazırlanmalıdır.

2.2.9. Profil ve Kesitler

Profil, bir olayın dış görünüşü; yükselti ve çanakların yükseklik ve derinlik değerlerini göstermek için çizilen eğri gibi anlamlara gelir. Ortaöğretim coğrafya ders kitaplarında Türkiye'nin Yüzey Şekilleri anlatılırken Türkiye'nin iç bölgeleri kuzeyden Kuzey Anadolu sıradağları, güneyden ise Toros sıradağları ile denizel etkiye kapalıdır şeklinde ifadeler kullanılır. Bu ifadeler Türkiye'nin kuzey-güney yönünde hazırlanacak bir şematik profile somutlaştırılarak kolaylıkla incelenebilir.

Kesit, yerkabuğunun derinlere doğru yapısını gösteren şekillerdir. Kesitler profillerde olduğu gibi yeryüzünün yandan görünümünü sergiler, profillerden farklı olarak yerkabuğunun iç yapısını da gösterir.

2.2.10. Koleksiyonlar

Koleksiyon terimi sözlük anlamı olarak bir araya toplama, bir araya toplanmak, bir araya toplanma gibi anlamlar ifade etmektedir. Ülkemizde ortaöğretimde coğrafya eğitim ve öğretimde kullanılan koleksiyonlar şunlardır:

* Kayaç koleksiyonu

- * Madenler koleksiyonu
- * Tarım ürünleri koleksiyonu
- * Slayt koleksiyonu
- * Harita türleri koleksiyonu
- * Bitki türleri koleksiyonu

2.3. ABD’de Coğrafya Eğitiminde Kullanılan Metotlar

ABD’de ilk ve ortaöğretim okullarındaki coğrafya derslerindeki yöntem ve metotlar öğretmenin bu alandaki ilgi, beceri ve bilgisine bağlı olarak değişmektedir. Kendini bu konularda yetiştirememiş öğretmenler sınıfta daha çok kitaptan okuma, öğrenciye okutma, soru sorma ve öğrencilerin gruplar halinde çalışması gibi metotları kullanırken, konunun öğrenciler tarafından istenilen düzeyde anlaşılabilmesi için gayret gösteren öğretmenler çeşitli ve ilginç anlatım metot ve tekniklerini kullanmaktadır.

Ülkede ders içinde çeşitli ders anlatım metot ve teknikleri geliştirmek için resmi ve çoğu özel olmak üzere çok çeşitli kurumlar hizmet vermektedir. Bu kurumlar, çok çeşitli branşlarda öğretmenlerin kullanabileceği ders anlatım metotları üzerinde çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar vasıtasıyla öğretmenler çeşitli ders anlatım metotlarına gerek Internet gerek ise dergiler ve diğer yayınlar vasıtasıyla ulaşabilmektedir. Bunun yanında, branş öğretmenleri arasında var olan sıkı haberleşme imkanları ve toplantılar, öğretmenlerin kendilerinin geliştirdikleri ders anlatım metotlarının paylaşılması açısından da fırsatlar oluşturmaktadır.

ABD’de eğitim sistemindeki monoton ders anlatım tekniklerinden kaynaklanan problemlerin çözümü için ve derslerin daha fazla uygulanmaya yönelik ve güncel hayatla bağlantılı olarak anlatılması yönünde eskiden beri çalışmalar yürütülmektedir. Bunlardan birisi 1960’lı yılların sonuna doğru geliştirilen Lise Coğrafya Projesi(HSGP)

ve diğeri ise 1990'lı yıllarda uygulanan Küresel Meselelerde Coğrafya Sorgulama Projesi(GIGI)dir.²⁹

ABD'de ortaöğretim okullarında derslerin anlatımında kullanılan metotların genel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz;

1-Ezbercilikten uzak bir sistem vardır. Ders kitaplarının hazırlanmasından amaçlar, müfredatlar, standartlar, sınavlar ve kullanılan araç-gereçlere kadar öğretimin her biriminde ezbercilikten uzak bir yapı göze çarpmaktadır. Ders anlatım metodu olarak da öğrencilere ders kitaplarında ne yazılı ise ezberlemeleri değil konuyu daha iyi anlamaları ve bu bilgiyi gerçek hayatta nasıl kullanabilecekleri gösterilmesi hedeflenmektedir.

2- Öğrencilerin mümkün olduğunca duyusuna hitap eden metotlar seçilmektedir. Bu nedenle derslerde konular ile ilgili video, CD ve slaytlar kullanılmaktadır.

3- Öğrencilerin aktif olarak derse katılımlarını sağlayacak metotlar seçilmektedir. Bu metotta öğretmenin rolü, konunun dağılmaması ve istenilen başlıkları içermesi için çoğunlukla sorular ve kısa açıklamalar ile ders anlatımının yönetilmesidir. Öğrenciler ise konuşmakta, soru sormakta öğretmenin sorduğu sorulara cevap vermektedirler .

4- Öğrenciler kendi başlarına olduğu gibi gruplar halinde de çalışmalarını sağlayan aktivitelere teşvik edilmektedir. Bu aktiviteler öğrencinin konuyu daha iyi anlamasını sağlamakla birlikte grup olarak çalışabilme, projeler hazırlayabilme becerilerini de geliştirmektedir.

5-Sık sık ödev ve projeler verilmektedir. Bu ödevlerin bazılarını sınıfta dersin sonuna doğru öğretmen eşliğinde başlanmakta ve devamının evde yapılması istenmekte, bazıları ise tamamıyla ev için verilmektedir. Verilen proje ödevleri, öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini ve ders başarılarını artırmakta, öğrencilerin derslerde gördükleri konuların gerçek yaşamdaki yerini kavramasına yardımcı olmaktadır.

²⁹ Helburn, N., 1968, "The Educational Objectives of High School Geography", Journal of Geography, 67, pp. 274-281.

6-Derslerde öğretimin bir parçası olarak sık sık testler uygulanmaktadır. Testlerde sorular çoktan seçmeli olduğu gibi boşluk doldurma, eşleştirme ve bulmaca doldurma şeklinde de olabilmektedir. Sınavlarda sorulan sorular ise öğrencilere sadece bir soru sorup onun bu konudaki bilgisini ölçmeye yönelik değil, aynı zamanda onun soru sorulan konuda düşünmesini ve yeni bir takım şeyler öğrenmesini sağlayacak şekilde hazırlanmaktadır.

7-Coğrafya öğretiminde kullanılan bir diğer yöntem de araştırma gezileridir. Bu geziler sayesinde öğrenciler yakın bölgelerden başlayarak çevrelerini daha iyi tanıyabilmektedir. Okullarda öğretmenler, çeşitli aletlerin kullanılması ve coğrafi olayların gözlemlenmesi için olduğu gibi, çeşitli beşeri olayların izlenmesi içinde çok çeşitli geziler düzenlemektedirler.

8-Ülkede coğrafya derslerinde kullanılan en önemli metotlardan biriside laboratuvar ortamında yapılan deneylerdir. Yeryüzünde meydana gelen olayların coğrafi süreçlerin bütünüyle neden sonuç ilişkileri çerçevesinde gözlenememesi, bunların öğrenciler tarafından, laboratuvar ortamında uygulanan deney setleri vasıtasıyla öğrenilmeleri fikrini doğurmuştur. Yani” Coğrafyanın laboratuvarı doğal çevredir” söylemi ABD’de coğrafya derslerinde geçerliliğini yitirmiştir.³⁰

2.4. ABD’de Coğrafya Derslerinde Kullanılan Araç - Gereçler

2.4.1. Ders Kitapları

ABD’de diğer derslerde olduğu gibi coğrafya ile ilgili ders kitaplarda devlet okullarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Kitaplar her dönem sonunda başka öğrencilere verilmek üzere geri alınmaktadır.

Ülkede gerek sosyal gerekse fen bilimleri derslerinde hangi kitapların kullanılacağına eyalet veya okul bölgeleri karar vermektedir. Öğretmenler ders kitapları dışında yardımcı malzeme olarak istedikleri kitabı önerebilir.

³⁰ DEMİRCİ, A., ABD’de Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi, Aktif Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 191-193

Kitapların Şekil Olarak Özellikleri

- * Kitaplar kalın kapaklıdır.
- * Kitapların boyutları A4 kâğıdına yakındır. Kitaplar genel olarak 22x28 cm'dir.
- * Yazılar 14 punto olarak yazılmaktadır.
- * Kitapların sayfa sayısı konusuna göre değişir. Sayfa sayıları 500 ila 800 arasında değişmektedir.
- * Kitaplar tamamıyla parlak kâğıttan oluşmaktadır. Bu durum görselliğin son derece önemli olduğu coğrafya dersleri için vazgeçilmezdir. Renkli sayfalar öğrencilerin dikkatini çekmekte ve severek okumalarını sağlamaktadır.
- * Kitaplarda çok sayıda fotoğraf ve resim mevcuttur. Bu durum ülkedeki kitapların en önemli özelliğidir.
- * Kitaplarda metin kısmı tüm sayfaların yaklaşık olarak %50'sini kaplamaktadır. %50 oranına yakın bir alan ise fotoğraf ve diğer görsel şekillerle kaplanmıştır.
- * Sayfa düzeni olarak serbest düzen seçilmektedir. Ölçü olarak sayfaların kendi içinde bir bütünlüğü sağlaması ve görünüş olarak göze hoş gelen bir tarz olması seçilmektedir.
- * Sayfaların genel dizaynında farklı konular için farklı renklerden oluşan kutucuklar sık olarak kullanılmaktadır.
- * Kitapların kapakları son derece çekici bir tarzda hazırlanmaktadır. Nitekim parlak, renkli ve son derece cazip fotoğraflara süslü bir kapak, tek başına bile öğrencileri kendine çekmektedir.

Kitapların İçerik Olarak Özellikleri

* Kitaplarda anlatılan konular detaya girmeden öz olarak verilmektedir. Bu sayede anlatılan konunun temel özellikleri detaylar içinde kaybolmadan öğrenilmektedir.

* Konu anlatımlarında tarz olarak öğrencini ezberlemesi değil konuyu anlaması ve güncel yaşamla ilişkilendirmesi esas alınır.

* Kitapların içinde genel metin kısmının dışında farklı başlıklar içeren ve tüm bölümlerde yer alan ayrı alanlar vardır. Bu alanlar konunun öğrenciler tarafından daha iyi kavranması için çeşitli aktiviteler ile donatılmıştır.

* Kitaplarda uygulamalara çok yer verilmektedir.

*Kitaplarda konuların anlatılmasında bilgisayar ve internetten faydalanılmaktadır. Kitap içinde çeşitli yerlerde Internet adresleri verilerek buralara girilmesi tavsiye edilmektedir.

* Kitaplarda kullanılan resim ve diğer şekiller metin kısmında anlatılan konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak için olduğu gibi metinde geçmeyen farklı konuların anlatılması içinde kullanılmaktadır.

* Kitap içinde anlatılan hemen her konu için mümkün olduğunca yeterli görsel malzemeler kullanılmaktadır. Fotoğraflarla anlatılamayan nesne ve olaylar için çeşitli çizimlerden yararlanılmaktadır.

*Kitaplarda ilgili bölümlerde sık sık ödev ve sorular kısımları yer almaktadır. Bu sorular uzun cevap soruları olabileceği gibi çoktan seçmeli soruları da içermektedir.

*Kitaplarda geçen bölüm sonlarında bir iki sayfalık bölüm özetleri bulunmakta, bu sayede bölümde uzunca anlatılan konuların en önemli noktaları çok kısa olarak sunulmaktadır.

*Kitapların sonlarında konu içinde kısaca değinilen bazı tablo, harita ve bilgilerin yer aldığı ek bölümü, sözlük ve indeks bölümleri yer almaktadır.

*Ülkede eğitim sisteminin ve buna bağlı olarak okullarda okutulan dersler ile ilgili müfredat programlarının eyaletten eyalete değişmesi kitapların da içerik olarak değişmesine neden olur. Bu nedenle, yayın evleri genel olarak bir konu ile ilgili ders kitabını geliştirmekte ve her eyalet için bu kitaba o eyaletin kitapta anlatılan konularla ilgili bilgileri farklı bir bölüm olarak girilmektedir.³¹

2.4.2. Ders Kitap Setleri

ABD’de son yıllarda basılan ders kitapları yayın evleri tarafından birer set olarak hazırlanmaktadır. Bu setlerin hazırlanmasında çeşitli kurum ve kuruluşlardan öğretmen ve profesör gibi pek çok kişi görev yapmaktadır. Kitap setleri hazırlandığı konuda öğrenci ve öğretmen bakımından çok büyük kolaylıklar taşımaktadır. Bu setler sayesinde öğretmen anlattığı ders ile ilgili doküman bulmakta, hiç zorlanmamakta, sınavlar testler, ödevler, projeler ve diğer aktiviteler ile ilgili pek çok malzemeye ulaşabilmektedir.

2.4.3. Eğitim ve Laboratuvar Setleri

Coğrafya ile ilgili çeşitli konuların daha iyi kavranması açısından öğretmen ve birden fazla sayıdaki grubun aynı anda kullanacağı çeşitli setler bu gruba girer. Laboratuvar setleri vasıtasıyla öğretmen birden fazla ki bu sayı 10 ila 15 arasında değişmektedir, öğrenci grupları ile anlattığı çeşitli coğrafi konular hakkında sınıf ortamında çeşitli uygulamalar yapabilmektedir. Bu setler öğrencilerin konuyu bizzat uygulama yaparak öğrenmelerine yaradığı gibi öğrencilere soyut gerçeklerin gerçek dünyada ne anlama geldiğini tüm ayrıntıları ile göstermektedir. Coğrafya eğitiminde kullanılan setlerin bazıları şunlardır; kayalar, mineraller, kaya döngüsü, fosil setleri, alternatif enerji kaynakları, yer bilimlerine giriş, levha tektoniği, asit yağmurları, gezegenler, su analiz setleri, su kirlilik setleri, toprak setleri, hava kirliliği setleri, izohips eğrileri seti vb. gibidir.

³¹ DEMİRCİ, A., ABD’de Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi, Aktif Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 166–167

2.4.4. Video ve CD'ler

Videolar özellikle çeşitli konuların daha iyi anlaşılmasını sağlayan belgesel türü yapılardır. Gezegenler, doğal afetler, depremler, kayalar, fırtınalar, hava durumu, bitkiler, ormanlar, deniz ve okyanuslar gibi temel konularda olduğu gibi, çok spesifik konularda da videolara ulaşmak mümkündür.

CD'lerin fonksiyonları videolara göre biraz daha farklıdır. CD'lerde özellikle derslerde soyut olduğu için öğrenciler tarafından kavranamayan ve öğretmenler tarafından da tam olarak anlatılamayan bilgilerin görselleştirilmesi ve somutlaştırılması sağlanabilmektedir. Ayrıca CD'lerde öğrenci ile karşılıklı diyalog içine girebilme imkânları da vardır.

Ülkede ilk ve ortaöğretimde hemen her sınıfın anlama derecesine göre ayrı ayrı hazırlanmış video kaseti ve CD'lere rastlamak mümkündür. Özellikle coğrafya eğitiminde ülkede görsellik çok önemsenmektedir. Hemen her sınıfta bir bilgisayar ile televizyon ve video bulunmaktadır. Bu tarzda bir eğitim sayesinde öğrenciler hem sınıfta öğrenmiş oldukları pek çok bilginin güncel yaşamdaki izlerini öğrenmekte hem de coğrafya derslerinin çekiciliğine kapılarak bu dersten zevk almaya başlamaktadır.

2.4.5. Harita, Poster ve Panolar

Harita ve posterler ABD sosyal bilimler sınıflarının olmazsa olmaz parçası konumuna gelmiştir. Fen bilimleri sınıflarında haritalara pek fazla rastlanmamakla birlikte çok çeşitli pano ve posterler bulunmaktadır. Kullanılan haritalar çok çeşitlidir. Yaygın olarak bilinen siyasi ve fiziki haritalar dışında kabartma haritalar ile stereoskop vasıtası ile sahanın üç boyutlu görüntüsünü veren diğer haritalarda sınıflarda kullanılmaktadır. Pano ve posterler ise çeşitli coğrafi konuların değişik şekil, grafik azda olsa yazı ile anlatıldığı gösterimlerdir. Bu tip malzemeler, ders sırasında ihtiyaç duyulduğunda veya ders dışında öğrencilerin her zaman görebilmelerini sağlamak için genellikle sınıf ve koridor duvarlarına asılmaktadır.

2.4.6. Maket ve Modeller

ABD okullarında temel fiziki coğrafya konularının gösterilmesinde en yaygın olarak kullanılan metotlardan biride bu olayların maket ve modellerinin

geliştirilmesidir. Maketler bir volkan konisi, yer yüzünün iç yapısı, dağlar, aşınım yüzeyleri gibi çeşitli şekillerin plastik ve daha farklı maddelerle ufak benzerlerinin yapılması ile oluştururlar. Modeller ise daha ziyade belli bir coğrafi sürecin gerçekleşmesini göstermek için yapılırlar.

ABD okullarında kullanılan bazı modeller şunlardır: su havzası eğitim modeli, sismograf aktivite modeli, plaka tektoniği modeli, levhaların kayması modeli, deniz tabanı yayılması modeli, jeoloji gösterim modeli, tektonik gösterim modeli, toprak gözenekliliği modeli, yeryüzü şekilleri modeli, okyanus aktivitesi modeli, akarsu yatağı modeli, akarsu akımı aktivite modeli, bulut modeli, gezegenler modeli, yoğunluk akımı modeli, su döngüsü modeli.

2.4.7. Laboratuvar ve Arazi Araç - Gereçleri

Bu gruba giren araç gereçler genel olarak atmosfer, su ve toprak gibi farklı ortamlara ait çeşitli analizler yapan aletler içermektedirler. Bu aletlerden bazıları şunlardır: mikroskop, GPS(global konum belirleme aleti), dijital termometre, elektronik tartı, otomatik mesafe ölçer, su sıcaklığı ve ph ölçer, stereoskop, barometre, higrometre, rüzgar hızı ölçer, altimetre, yağmur ölçer, pusula, örnek alım kapları, teleskop, metre gibi gereçlerdir.

2.4.8. Bilgisayar – İnternet

Bilgisayar ve İnternet ülkede eğitim alanında oldukça yoğun kullanılmaktadır. Türkiye’de daha yeni yeni üniversitelerdeki coğrafya bölümleri programına girmeye başlayan Coğrafya Bilgi Sistemi (CBS) ABD ‘de çok öncelerden beridir pek çok okulda ilk ve orta öğretim okulları coğrafya derslerinde gösterilmektedir. CBS ile ilgili programların çalıştırılması ve uygulamalarının yapılması içinde sınıftaki bilgisayarlar etkin işlev görmektedirler.

ABD’de coğrafya eğitimi ile ilgili çeşitli konularda hizmet veren ülke genelinde pek çok İnternet sayfası bulunmaktadır. Bu sayfalar resmi eğitim ve meslek grupları, üniversitelerin ilgili bölümleri ve okulların sayfaları olabildiği gibi gönüllü kişilerin hazırladıkları sayfalardan da oluşabilmektedir. Bunlardan pek çoğu coğrafya ile ilgili hemen tüm konularda ders planları, sorular, testler, çeşitli uygulamalar, konu

anlatımları, projeler, şekil ve fotoğraflar, power point sunumları ve hatta görüntülü sunumlar bile sağlayabilmektedirler.

Internet, öğretmen ve öğrenciler tarafından çok sıkça kullanılmaktadır. En çok kullanıldığı hususta öğretmen ve öğrenciler arasında haberleşme içindir. Hemen her öğrencinin bir e-posta adresi bulunmaktadır. Öğrenciler ödevleri ve dersleri ile ilgili sormak istedikleri konuları öğretmenleri ile e-posta yolu ile haberleşerek sorabilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunun vermiş oldukları derslerle ilgili bir Internet sayfası bulunmaktadır. Öğretmen dersleri ile ilgili vereceği ödevler, not sistemi, projeler, sınavlar, ders açıklamaları, haftalık ders programları, konu anlatımları, çeşitli sınavlar ve diğer tüm bilgileri o sayfadan öğrencilere duyurmaktadır.

2.4.9. Oyunlar

Özellikle ilköğretimde çeşitli coğrafya konularının anlatılmasında kullanılan gereçlerden biriside oyunlardır. Bu oyunlar: bilgi kartları, yap boz ve bilmeceler gibi çeşitli oyunları içerir. Öğrenciler bazı coğrafya konularını oyun oynama havası içinde eğlenerek öğrenmektedir.

III. BÖLÜM

ABD'DE COĞRAFYA ÖĞRETİMİ

3. ABD'de Eğitim Ve Öğretim

ABD bundan yaklaşık 300 yıl önce başta Avrupa olmak üzere dünyanın dört bir yanından gelen insanlar tarafından kurulmuştur. Ülkedeki beyaz nüfus olarak da bilinen bu nüfus kitlesi içinde; İngiltere, İrlanda, Fransa, Almanya ve İspanya gibi ülkelerden gelen nüfus çoğunluktadır. Ancak günümüze gelinceye kadar geçen zaman diliminde, ülkedeki nüfus yapısı çok değişmiştir. Bu değişimin en önemli nedeni zamanında ülkenin geniş topraklarını işlemek için ihtiyaç duyulan ve Orta Afrika ülkelerinden köle olarak getirilen siyah nüfustur. Siyah nüfusun dışında ülkede yerli Amerikanlılar olarak bilinen Kızılderililer de vardır.

ABD'nin nüfus yapısındaki bu etnik farklılık geçmişten günümüze eğitim sistemi ve eğitimle ilgili diğer meselelerin kökeninde yer almıştır. Ülkede eğitimde fırsat eşitliği açısından özellikle siyah ve yerli Amerikalı nüfusa karşı çok büyük haksızlıklar yapılmıştır. Bu durum 1950'li yıllara kadar devam etmiştir.³² II. Dünya savaşından sonra ülke genelinde eğitimde fırsat eşitliği ön plana çıkmaya başlamış ve tüm ırktan öğrencilerin bir arada öğrenim görmelerine olanak tanıyan tek tip okullar açılmıştır.

ABD eğitim sisteminde 1950'lere gelinceye kadar pek çok zorunlu ders ve çok az seçmeli ders mevcuttu. 1960 ve 70'li yıllarda öğrencilere daha fazla seçmeli ders almalarına olanak sağlayan değişiklikler yapıлып, öğrencilerin daha fazla seçmeli ders almaları teşvik edildi. Ancak zaman içerisinde bu uygulamanın bazı olumsuz etkileri görülmeye başladı. Bunun ilk önemli göstergesi, öğrencilerin ülke genelinde yapılan fen bilimleri, matematik dersleri ve okuma testlerinden aldıkları notların düşmeye başlaması olarak gösterilmişti.

1980'li yılların başında fark edilmeye başlanan eğitimle ilgili bu sorunların çözülmesi için Amerikan Eğitim Dairesi ulusal bir komisyon oluşturdu. Komisyon

³² HIRSCHHOM, E., Federal Legal Remedies For Racial Discrimination. In P. Katz, Toward the Elimination of racism, 1976, Newyork: Pergamon Press., p :377-440

hazırladığı “Risk Altındaki Ulus” adlı raporda ABD’nin bu dönemdeki eğitim durumu ve problemlerini ortaya koydu. Bu vesileyle Amerika da eğitim reformlarına başladı. 1989 yılında Amerika başkanı George Bush ve 50 eyalet valisinin girişimi ile 2000 yılına kadar ulaşılabilecek 6 hedef seçildi. 1994 de bu hedeflere ikisi daha eklendi. Bu hedefler şunlardır;

1. Tüm çocuklar okula öğrenmeye hazır şekilde başlayacak
2. Tüm liselerden mezun olma oranı en az %90’a çıkartılacak
3. Tüm öğrenciler temel konularda belli düzeyde beceri ve ustalık kazanacak
4. Amerikalı öğrenciler dünyada matematik ve fen bilimleri sıralamasında birinci olacak
5. Tüm Amerikalı yetişkinler bir okuryazar, vatandaş ve işçi olarak sorumluluklarını yerine getirecek ölçüde beceri sahibi olacak
6. Tüm okul, uyuşturucu madde ve şiddetten arınmış olarak öğrenmeye yardımcı olan disiplin altındaki bir ortamda hizmet verecek.
7. Amerikalı öğrenciler 4, 8 ve 12. sınıflardan İngilizce, matematik, fen bilimleri, yabancı diller, vatandaşlık ve yönetim, ekonomi, sanat, tarih ve coğrafya gibi konularda üstün yetenek göstererek ayrılacaklar.
8. Ulusun eğitim gücü, kendilerinin mesleki becerilerini devamlı olarak geliştirmek için gerekli olan programlara ve öğrencileri gelecek yüzyıla hazırlamak için ihtiyaç duydukları bilgi ve beceriyi elde etmede gerekli fırsatlara kavuşacaktır.³³

2002 yılında ABD Devlet Eğitim Dairesi, ülkenin 2007 yılına kadar eğitimle ilgili gerçekleştirmesi gerektiği maddeleri içeren bir stratejik plan hazırlamıştır. Bu plan 6 ana hedeften oluşur:

1. Başarıyı kültür haline getirmek

³³ U.S.Department of Education, „The Education System in the United States: Case Study Findings,National İnstitute on Student Achievement,Curriculum,and Assessment,Office of Educational Research and Improvement,U.S.Department of Education ,1999, U.S.

2. Öğrenci başarısının artırılması
3. Güvenli ve güçlü bir okul yapısı geliştirmek
4. Eğitimi, kanıta dayalı bir saha haline dönüştürmek
5. Üniversite ve yetişkin eğitimi kalitesini ve bunlara erişimi artırmak
6. Yönetimde kaliteyi oluşturmak

ABD’de eğitim politikaları üzerinde devlet, özel sektör ve sivil toplumun önemli etkileri vardır. Ülkede devletin eğitim sistemine kaynak oluşturma ve eğitimi yönlendirme şeklinde bir rol üstlendiği ulusal kurum ve derneklerin ise ülkedeki eğitim politikalarının belirlenmesinde ve desteklenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Ulusal kurum ve dernekler öğretmenler, yöneticiler ve profesörler gibi çeşitli meslek gruplarından oluşmakta ve eğitim ile ilgili ortak hedeflerin tutturulmasında önemli rol oynamaktadır.

ABD’de eğitim politikaları ve yönetiminde etkin kontrol eyalet düzeyinde başlamakta ve okul bölgeleri, çeşitli kurumlar düzeyinde devam etmektedir. Eyalet eğitim kurulları eyaletten eyalete değişmekle beraber ya yasama meclisi yada eyalet valisi tarafından atanan kişiler tarafından oluşturulmaktadır. Eyaletlerin eğitim ile ilgili politikalar üzerindeki rolünü gösteren merkezi bir yasa yoktur. Eyalet eğitim kurulları; eyalet genelinde eğitim politikalarını ve projelerini oluşturmak, bütçe önceliklerini belirlemek, yeni müfredatların geliştirilmesi gibi politikaları onaylamak, mesleki tayinleri onaylamak ve okul bölgelerinden gelen istekleri incelemek gibi çeşitli konularda sorumlulukları üstlenmektedir. Eğitim üzerindeki yetkilerin eyalet yönetimlerine devredilmesine rağmen pek çok eyalet bu yetkilerin önemli bir bölümünü okul bölgelerine bırakmıştır. Okul bölgeleri okul kurulları tarafından yönetilmektedir. Genel olarak okul bölgelerinin sorumlulukları şunlardır;

- * Okullardaki öğretmenlerin, müdürlerin ve diğer hizmetlilerin işe alınması
- * Öğretmen ve müdür maaşlarının belirlenmesi
- * Okul dışı öğretmen geliştirme programının yönetilmesi

- * Okul servislerinin koordine edilmesi
- * Okul bina yapımı ve takımının takip edilmesi
- * Toplum ile okul arasındaki kaynaşma ve ortaklıklar için çeşitli aktivite ve çalışmaların düzenlenmesi

3.1. ABD’de İlk ve Ortaöğretimin Genel Yapısı

ABD’de ilk ve ortaöğretim genel olarak on iki akademik yıldan oluşmaktadır. Dersler normal olarak Eylül-Haziran döneminde verilmektedir. Ancak son yıllarda pek çok okul bölgesi yıl boyunca süren eğitimi uygulamaktadır. Bu sisteme göre okullar tatil sırasında yaz okulu uygulamasına geçmektedir. Okul saatleri genel olarak 08: 00 ile 15: 00 arasında olmakta ve günlük yaklaşık 6, 5 saat olarak ayarlanmaktadır. ABD’de ilk ve ortaöğretime katılmak her Amerikan vatandaşı için zorunludur.

ABD’deki devlet okulları ilk (elementary) ve ikinci (secondary) öğretim olarak ikiye ayrılmaktadır. İlk ve ikinci öğretimdeki okulların kaç yıl sürdüğü eyaletlere göre değişmektedir. Pek çok çeşitlilik olmakla beraber aşağıdaki üç şekilden birisi gibidir;

1. İlkokul (1-5. sınıflar), Ortaokul (6-8. sınıflar), Lise (9-12. sınıflar)
2. İlkokul (1-6. sınıflar), Ön (junior) Lise (7-9. sınıflar), Lise (9-12. sınıflar)
3. İlkokul (1-8. sınıflar), Lise (9-12. sınıflar)

ABD’de okul eğitimi, okul öncesi eğitimi ile başlar. Nursery (Çocuk yuvası) ve Kindergarten (Ana okulu) diye adlandırılan okullarda devam ettirilir. Bir ile üç yıl arasında devam eden bu eğitim seviyesinde genellikle 3, 4 ve 5 yaşlarındaki çocuklar öğrenim görür. İlköğretim eyaletlere göre değişmekle beraber genel olarak 1 ile 6 . sınıfa kadar devam eder. İkinci seviyedeki eğitim 11 ve 12 yaşlarda başlar ve genel olarak 7 ile 9. sınıflar arasındaki eğitimi kapsar. Üçüncü aşamadaki eğitim 14 veya 15 yaşlarında başlar ve genelde 10, 11 ve 12 sınıfları kapsar.

ABD’de Türkiye’de olduğu gibi ilköğretimde öğrenciler aynı sınıfta ve aynı öğretmen tarafından ders görmektedir. Müzik ve sanat dersleri gibi bazı derslerde farklı öğretmen tarafından ve farklı sınıflarda öğretim yapılmaktadır. Ortaöğretimde ise yani

orta okul ve liselerde Türkiye’de olduğu gibi durum değişmektedir. Her bir ders kendi uzmanı olan öğretmenler tarafından verilmektedir.

ABD’de K12 olarak adlandırılan ilk, orta ve lise eğitimini kapsayan ve oniki yıl süren bu eğitim üniversite öncesindeki öğretimi oluşturmaktadır. Bu süre zarfında eğitim veren çok çeşitli okullar da bulunmaktadır. Bunlardan birisi de teknik liselerdir. İsteyenler ortaokuldan sonra yeteneğine göre bu liselere kayıt yaptırabilir.

ABD’de coğrafya eğitimi, ülkenin ilk kurulmasından günümüze ilk ve ortaokul öğretim programlarında çeşitli ölçülerde yer etmiştir. ABD’de kanunla belirlenmiş olan tüm ülke genelinde kullanılan ulusal bir öğretim programı yoktur. Buna rağmen ABD’de ilk ve ortaöğretim okullarında genel olarak okutulan konular çok benzerdir. İlköğretim okullarının hemen hemen hepsinde Matematik, Fen Bilimleri (Fizik, Kimya, Biyoloji, Yer Bilimleri), Sosyal Bilimler (Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Ekonomi), Yabancı Diller, Edebiyat ve Beden Eğitimi dersleri mevcuttur. Müfredat programlarındaki çeşitlilik liselerde daha da artmaktadır. Bu sınıflarda bir yıllık Amerika Tarihi, iki yıllık Edebiyat gibi derslerin yanında, öğrencilerin kendi ilgi alanlarına yönelik seçebilecekleri seçmeli dersler (Müzik, Resim, Açıcılık, Marangozculuk vb. gibi) de mevcuttur.

Ülke tarihinde, coğrafyanın bir ders olarak okullarda daha etkin bir hale getirilebilmesi için coğrafyacılar, coğrafya bilimi ve eğitimi ilgili ülkede kurulmuş kamu ve özel kuruluşlar, sivil örgütler ve diğer birliktelikler çok büyük rol oynamıştır. Bu kurum ve kuruluşların çabaları, ülke yöneticileri ve halkı coğrafyanın neden önemli bir bilim dalı olduğu ve önemsenmesi gerektiği gibi konularda ikna etmiş ve coğrafya günümüzde gerek içerik gerekse ders saati ve konu zenginliği açısından geçmişe göre daha etkin bir şekilde okul programlarında yerini almıştır.

Ülkede coğrafya eğitim tarihi iki devrede incelenebilir.

3.1.1. 1983 Yılı Öncesi Coğrafya Eğitimi

Mahony (1988) “Coğrafya ve Eğitim” adlı kitabında bu dönemdeki ABD’nin içinde bulunduğu durumu anlatmak için; eğer ülkeye göç edenler insanlar, Amerikan vatandaşlığı altında birleştirilmez ise Amerika’nın kısa süre içinde küçük İngiltere,

küçük İtalya, küçük İrlanda ve diğer küçük devletlerden oluşan bir kıtaya dönüşeceğini ifade etmiştir³⁴. Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi en önemli mesele bu zaman sürecinde göçlerle ülkeye gelen Avrupalıların sadık birer Amerikan vatandaşı haline getirilmesi olmuştur. Bu nedenle bu dönemde okullarda müfredat programlarında coğrafyadan ziyade ülke insanlarını bir arada tutacak Amerikan Kültürü altında birleştirecek Tarih ve Vatandaşlık gibi derslere ağırlık verilmiştir.

Ülkenin bağımsız tek bir devlet olarak ortaya çıkmasından sonra ise coğrafya eğitimi konusunda ortaya çıkan en önemli eksiklik Amerikalılar tarafından yazılan coğrafya ders kitaplarına olan ihtiyaçtır. Bu zamana kadar Avrupa ülkelerinden özellikle İngiltere’den getirilen kitaplar derslerde okutulmuştur.

Denilebilir ki ABD’de coğrafya, Kuzey Amerika Coğrafya kitabının yazıldığı 1789 yılından bu yana okul programlarının bir parçası olmuştur. Şdiah Morris tarafından kaleme alınan “Amerika Coğrafyası ve Amerikanın Evrensel Coğrafyası” (The American Geography and American Universal Geography) adını taşıyan kitap tanıma dayalı ABD ile ilgili fiziki, kültürel ve ekonomik coğrafya özelliklerini açıklamakla birlikte özellikle 18. yüzyılda ilköğretim programlarında coğrafyanın popüler olmasında yardımcı olmuştur.

19. yüzyıl coğrafya eğitiminde ABD’de büyük gerilemelerin ve zikzakların yaşandığı bir dönemdir. Şöyle ki 19. yüzyılda coğrafya dersi pek çok kolejin müfredat programlarından silinmiştir. Bu yüzden ABD’de 19. yüzyılın sonlarına doğru ülkedeki coğrafya eğitiminin içinde bulunduğu durumdan kurtulması için bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. 1988 yılında Ulusal Coğrafya Kurumu kurulmuş ve bu sayede ülkede coğrafya biliminde daha sistemli çalışmaların yapılmasına başlanmıştır.³⁵ 1900 yılında yer bilimleri dersi Amerikan liselerinde en önemli fen bilimleri derslerinden birisi haline gelmiştir. 1916 yılında okullarda Sosyal Bilimler başlıklı dersler ortaya çıkmıştır. Ancak bu derslerin içeriğinde yine coğrafyadan ziyade tarihe ağırlık verilmiştir. Bu durum 1916 yılında sosyal bilimler müfredatı bakıldığında açıkça ortadadır; 7. sınıfta “Coğrafya ve Tarih” 8. sınıfta “Amerikan Tarihi”, 9. sınıfta “Ticari

³⁴ MAHONY, O. K., Geography and Education, Educare pres, 1988,chapter 8, p. 141-151, U. S.

³⁵ HARDWICK, S. W., HOLTGRIEVE, D. G., Geography For Educators; Standarts, Themes, and Concepts, Prentice-Hall,1996, USA.

ve Mesleki Eğitim”, 10. sınıfta “Dünya Tarihi”, 11. sınıfta ”Amerikan Tarihi” ve lise son sınıfta “Demokrasinin Problemleri” adlı dersler okullarda okutulmuştur.

ABD’de 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarında coğrafya genel olarak yer adlarını ezberleme ile eşit tutulmuştur. 1920’lerden 1950’lilere kadar ise coğrafya problem çözmeye dayalı akademik araştırma sahası haline dönüşmüştür. 1920’li yıllarda coğrafya eğitimi, arazi uygulamaları ve haritalanma ile ilgili dersler için yeni öğretim malzemelerinin ve önerilerinin toplanması üzerine yoğunlaşmıştır. Bu dönemdeki temel coğrafya konusu ise ekonomik coğrafya olmuştur. 1930’lu yıllar da yine harita yapımı ve ekonomik coğrafya konularının önemsendiği yıllardır. 1940’lı yıllar I. Dünya Savaşı nedeniyle eğitim açısından pek çok sıkıntıyı da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde okullarda coğrafya ile ilgili nelerin öğretildiğine dair pek fazla bilgiye ulaşılamamıştır.

II. Dünya Savaşı sonrası coğrafya eğitimdeki vurgu jeopolitik, küresel problemleri anlama ve dünya ülkeler coğrafyası üzerinde yoğunlaşmıştır. Sovyetler Birliğinin 1957 yılında Sputnik adlı uyduyu uzaya göndermesi sonucunda ABD’deki eğitim sisteminin, başta Sovyetler Birliği olmak üzere diğer ülkelerdeki sistemlerle karşılaştırılmalı durumunun tartışılmaya başlandığı görülmektedir. Özellikle eğitim sisteminde Matematik ve Fen Bilimleri alanındaki eksiklikler, bu dönemde tartışılmaya başlanmıştır. Bunun bir sonucu olarak da ülkede sosyal bilimlerin harcanması pahasına Fen Bilimleri ve Matematik alanlarında çok büyük yatırımlar yapılmıştır.

ABD’de 1940’lardan sonra coğrafya eğitimindeki kötü gidişatın bir eseri olarak, ülke genelindeki pek çok üniversite coğrafya bölümlerini kapatmaya başlamıştır. Çünkü bu yıllarda okullarda müfredat programları yeterli ölçüde coğrafya konuları içermediği için coğrafya öğretmenlerine duyulan ihtiyaç da azalmıştı.³⁶

Coğrafyanın ülkedeki bu kötü durumunun düzeltilmesi için çalışmalar 1960’lı yıllarda yapılmaya başlanmıştır. Willam B. Pattison 1964 yılında coğrafyanın dört farklı ancak birbirleriyle alakalı konular üzerinden verilmesinin okul sisteminde uygun olacağını belirtmiştir. Bu sistemler; Mekan, Saha Çalışması, İnsan-Yer ve Yer

³⁶ BIDDLE,D., Geography in Schools, Australian Geographer, 1999, Vol.30,No:1,p:75-92

Bilimleridir. Yakın zamanlara kadar bu dört konu coğrafya müfredat programların oluşturulmasında kullanılmıştır. Bu yıllarda hükümet tarafından finanse edilen çeşitli enstitüler coğrafya derslerinde kullanılan ders kitaplarını yeniden düzenlemeye ve yeni ders tanımları geliştirmeye başlayarak coğrafyanın ne olduğu ve nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda çalışmalar yürütmüşlerdir.

Okullarda coğrafya derslerinin daha etkin olması ile ilgili 1960 ve 70'li yılların başında yapılan en önemli faaliyet ise "Lise Coğrafya Projesi" (The High School Geography Project) olmuştur. Projenin temel amacı lise 10. sınıflar için yeni coğrafya öğretim malzemelerinin geliştirilmesidir. 10 yıl süren bir çalışma ile bu proje 1970 yılında "Bir Şehirsel Çağda Coğrafya" başlığı ile kitap halinde basılmıştır. Kitabın üniteleri "Şehirlerin Coğrafyası", "Sanayi ve Tarım", "Kültürel Coğrafya", "Siyasi Coğrafya", "Habitat ve Kaynaklar" ile "Japonya" şeklinde olmuştur.³⁷

Coğrafya 1970'li yıllarda probleme dayalı vurgusu ile okullarda daha fazla yer edinmeye başlamıştır. Ancak 1970'li yılların sonu 1980'li yılların başında okullarda okuma ve matematik derslerine daha fazla ağırlık verilmesi sosyal bilimlere verilen önemi yine azaltmıştır. Bu durum coğrafyanın okul programlardaki yerinin de daha da zayıflamasına neden olmuştur.

3.1.2. 1983 Yılı Sonrası Coğrafya Eğitimi

Günümüzdeki coğrafya eğitiminin geliştirilmesi ile ilgili hareketin başlaması 1983 yılına kadar gitmektedir. Bu hareket ilk olarak California'da öğretmen, müdür ve üniversite coğrafyacılarının gayri resmi olarak birliktelikler kurmasıyla başlamıştır. California'da başlayan bu hareket kısa sürede Ulusal Coğrafya Kurumu'nun dikkatini çekmiştir. Bu kurumun yaptığı önderlikle 1985 yılında başlatılan "Coğrafya Eğitim Programı" ülkenin ilk ve ortaöğretim okullarında 1. sınıftan 12. sınıfa kadar olan coğrafya eğitim ve öğretiminin yeniden canlandırılması ve güçlendirilmesini amaç edinmiştir. Bu amaçla bu ülkedeki en önemli coğrafya kurumları bir araya getirilmiş ve

³⁷ HARDWICK, S. W., HOLTGRIEVE, D. G., Geography For Educators; Standarts, Themes, and Concepts, Prentice-Hall, 1996, USA.

yapılan çalışmalarla önce ilköğretim 6. sınıfa kadar öğretim programlarındaki coğrafya dersleri ve daha sonrada 7–12 sınıflar için coğrafya rehberi oluşturulmuştur.³⁸

ABD’de özellikle 1980 ve 90’lı yıllarda gerçekleştirilen yoğun çalışmalar 1990 yılların ikinci yarısına yaklaşıldığı dönemde meyvelerini vermeye başlamıştı. Bunda Amerikan Coğrafya Birliği, Coğrafya Eğitimi Ulusal Konseyi ve Ulusal Coğrafya Kurumu gibi büyük kuruluşların büyük etkisi olmuştur. Tüm bu çabalarla federal yönetim coğrafyanın okul sisteminin önemli bir parçası olduğu konusunda ikna edilmiş ve yakın bir gelecekte coğrafyanın ABD okullarında okutulması zorunlu olan temel konular arasına girmesi sağlanmıştır.

Coğrafyanın 1994 yılında okullarda okutulması zorunlu olan beş temel konudan birisi haline getirilmesi önemli bir gelişmedir. Bu gelişme sonucunda ortaya çıkan en önemli sorun ise coğrafya bölümlerinin kapatılmasıyla coğrafya öğretmeni açığının ortaya çıkmasıdır. Bu nedenle kapatılan bölümler yeniden açılmaya başlanmıştır.

Bu dönemdeki bir diğer yenilik ise Ulusal Coğrafya Standartlarının geliştirilmesidir. Amerikan Coğrafya Kurumu, Amerikan Coğrafyacılar Birliği, Coğrafya Eğitimi Ulusal Konseyi ve Ulusal Coğrafya Kurumunun önderliğinde tamamlanan proje ile ülkenin tüm ilk ve ortaöğretim okullarında lise 12. sınıf öğrencilerinin, 4, 8 ve 12. sınıf sonunda erişmeleri gereken coğrafya standartları belirlenmiştir.

Ulusal Coğrafya Standartlarının geliştirilmesi ile bu standartlar tüm ülkedeki okullara ve diğer eğitim birimlerine gönderilmiş ve bunların mevcut sosyal bilimler derslerine adapte edilmeleri tavsiye edilmiştir. Şu anda da bu standartlar ABD’deki pek çok eyalette ya aynen veya mevcut standartlara adapte edilerek kullanılmaktadır.

Ulusal coğrafya standartları temel olarak 18 standarttan oluşmaktadır. Bu 18 standart kendi içinde coğrafyanın 6 temel esasına göre ayrılmıştır.

1994 yılında gerçekleştirilen Ulusal Coğrafya Standartlarının uygulanmasında tüm eyaletlerde öğretmenler çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Bunda da en önemli etken, tam olarak hangi sınıfta hangi coğrafi konuların öğrencilere öğretileceğinin net

³⁸ BIDDLE,D., Geography in Schools, Australian Geographer, 1999, Vol.30,No:1,p:75-92

anlaşılmasından kaynaklanmıştır. Bu nedenle daha ayrıntılı bir müfredat programına ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaca cevap vermek üzere ülkede 1998 yılında Grosvenor Coğrafya Eğitim Merkezi (Grosvenor Geographic Education Center) tarafından ulusal Coğrafya Kurumu'na bir proje sunulmuştur. Bu projenin hazırlanmasında ABD'deki ilk ve orta öğretim öğretmenleri, üniversite coğrafyacıları, coğrafya ve eğitim bölümlerinden coğrafya eğitimcileri, eyalet coğrafya birliği koordinatörleri, eyalet sosyal bilimler danışmaları, Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi'nden araştırmacılar ve Ulusal Coğrafya Kurumu'ndan gözlemciler görev almıştır.

Tablo 7: 1994 Ulusal Coğrafya Standartları'nda Belirtilen 18 standardın Coğrafyanın 6 Temel Bileşimine Göre Durumu

Mekansal Açıdan Dünya	
1	Mekansal bir perspektiften bilgilerin toplanması, analiz edilmesi ve rapor edilmesi için haritalar ve diğer coğrafi araç-gereç ve teknolojilerin kullanılması
2	Mekansal olarak insan, yer ve çevre hakkındaki bilgilerin organize edilmesi için zihinsel haritaların kullanılması
3	İnsan, yer ve çevrenin yeryüzündeki mekansal organizasyonunun analiz edilmesi
Mekan ve Bölgeler	
4	Yerin fiziki ve beşeri özellikleri
5	Kompleks yeryüzünün yorumlanmasında bölgelerin oluşturulması
6	Kültür ve deneyimin insanın yer ve bölge kavramlarını algılayışını nasıl etkilediği
Fiziki Sistemler	
7	Yeryüzünü şekillendiren fiziki süreçler
8	Ekosistemlerin yeryüzündeki mekansal dağılımları ve özellikleri
Beşeri Sistemler	
9	İnsan topluluklarının yeryüzündeki özellikleri, dağılımları ve göçleri
10	Yeryüzünün kültürel mozağının özellikleri, dağılımı ve kompleksliği
11	Yeryüzündeki ekonomik birliktelik ağları ve örnekleri
12	Yerleşmenin süreç, örnek ve fonksiyonları
13	İnsanlar arasındaki işbirliği ve çatışmalardan oluşan güçlerin yeryüzünün kontrol ve bölünmesindeki etkileri
Çevre ve Toplum	
14	İnsan faaliyetleri fiziki çevreyi nasıl değiştirir
15	Fiziki sistemler beşeri sistemleri nasıl etkiler
16	Kaynakların mana, kullanım, dağılım ve öneminde meydana gelen değişimler
Coğrafyanın Kullanımı	
17	Geçmişini yorumlamak için coğrafyanın nasıl uygulanacağı
18	Günümüzü yorumlamak ve geleceği planlamak için coğrafyanın nasıl uygulanacağı

Kaynak: GESP: 1994

1999 yılında başlanan bu proje ile ABD ilk ve orta öğrenim okullarında öğrencilerin 1. sınıftan 12. sınıfa kadar neleri öğrenmeleri gerektiği yine 6 temel başlık altında verilmiştir. Bunlar 1- Mekansal Açıdan Dünya, 2-Mekan ve Bölgeler, 3-Fiziki Sistemler, 4-Beşeri Sistemler, 5-Çevre ve Toplum, 6-Coğrafyanın Kullanımı. Bu projede sınıflara göre belirlenen konular tamamen 1994 yılında hazırlanan Ulusal Coğrafya Standartları baz alınarak hazırlanmıştır. Bu programda genel olarak 1, 2-3, 4-5, 6-8, ve 9-12. sınıfların coğrafya ile ilgili hangi konuları öğrenmeleri gerektiği belirtilmiştir. Projenin tamamlanmasından sonra hazırlanan posterler eyalet okullarına gönderilerek öğretmenlerin bunları coğrafya eğitim müfredatına tatbik etmeleri tavsiye edilmiştir.

Tablo 8: ABD’de İlk ve Orta Öğretim Coğrafya Eğitimi Konuları ve Sınıflara Göre Sıralamaları

Temel	K-1	K 2-3	K 4-5	K 6-8	K 9-12
Coğrafya Konuları	KİŞİSEL / YEREL Eyalet / Ülke / Dünya	YEREL / EYALET Ülke / Dünya	EYALET/ABD Dünya	ABD/DÜNYA	DÜNYA Örnek/Problem ve ilişkiler
1	MEKÂNSAL OLARAK DÜNYA				
	<p>>Kişisel Yönler; sağ/sol, yukarı/aşağı, ön/arka, >Ev veya Sınıfta Konum >Dünyanın bir modeli olarak küre >uzak ve yerel alanların gösterimi olarak haritalar >okul ve mahalle yerlerinin konumu ve adları >Özel Konum yakın/uzak, üst/alt >Kıta ve okyanusların konumları</p>	<p>>Dünyanın bir modeli olarak küre; yarım küreler kutuplar ve ekvator >Harita elamanları; başlık, ölçek, semboller, lejand, projeksiyon ve yönler >Nokta, çizgi ve alanın mekansal unsurları >matematik ve özel konum >Fiziki ve beşeri özelliklerin konum ve dağılımı >yerel saat ve eyalet haritaları Atlaslar >Eyaletin ana şehirleri</p>	<p>>Temel beşeri ve fiziki özelliklerin yeryüzüne konumları >ABD eyaletin fiziki ve siyasi haritaları >Enlem, boylam ve projeksiyonlar >zaman kuşakları >Akli haritalar >Mekansal grafikler hava fotoğrafları uydu görüntüleri, çeşitli harita tipleri ve atlaslar >Dünyanın büyük ülkeleri Eyalet, ABD ve Dünyanın büyük şehirleri</p>	<p>>Temel fiziki ve beşeri özelliklerin ülke ve dünya ölçeğinde dağılımları >Harita çeşitleri; topografya, denizcilik, tematik vb. >Konumsal teknoloji; coğrafya bilgi sistemleri, uzaktan algılama >Akli haritaların geliştirilmesi >Harita projeksiyonları, büyüklük, şekil, mesafe, yön</p>	<p>>Harita, küre ve atlasların kullanımı; gözlem ilişkileri analiz etme >Mekansal teknolojinin geliştirilmesi; coğrafi bilgi sistemleri, uzaktan algılama, GPS</p>
2	YER ve BÖLGELER				
	<p>>Fiziki coğrafya kavramları; dağlar, ovalar, tepeler, okyanus vb >Beşeri coğrafya kavramları; şehirleri, binalar, çiftlikler, yol ve demir yolları >Geçmiş ve günümüzde yerlerin tarifi</p>	<p>>Bölge kavramı; >Toplum ve mahallenin fiziki ve beşeri özellikleri >Yerel bölge ve alanların diğer bölge ve alanlarda benzerlik ve farklılıkları >yer ve bölgelerde zamanla gelişen değişimler</p>	<p>>Eyalet ve ABD’de bölge ve alanlarının fiziki ve beşeri özellikleri >Yer ve bölgede zamanla meydana gelen değişimler >Yer ve bölge algılaması >Çeşitli kriterlere göre tanımlanmış bölgeler</p>	<p>ABD ve dünyada yer ve bölgelerin fiziki ve beşeri özellikleri >İnsanların yer ve bölge anlayışını etkileyen faktörler >Yer ve bölgede zamanla meydana gelen değişimler >Biçimsel ve fonksiyonel bölge kavramları >Dünya siyasi bölgeleri >Dünya kültürel bölgeleri</p>	<p>>Yer ve bölgeleri şekillendiren fiziki ve beşeri süreçler >Bireysel sosyal kimlikli yer ve bölgelerin önemi >Bölge ve yerde zamanla meydana gelen değişimler >Yer ve bölgelerin birbirine bağlılığı >Bölgelerin siyasi ve tarihi özellikleri >Bölge ve yerlerin kritik mesele ve problemleri >Coğrafi mesele ve problemlerin bölgesel analizleri</p>

Kaynak: Boehm ve Hume, 2001

Tablo 8'in Devamı

Temel	K-1	K 2-3	K 4-5	K 6-8	K 9-12
Coğrafya	KİŞİSEL / YEREL	YEREL / EYALET	EYALET/ABD	ABD/DÜNYA	DÜNYA
Konuları	Eyalet /Ülke / Dünya	Ülke / Dünya	Dünya		Örnek/Problem ve ilişkiler
3	FİZİKİ SİSTEMLER				
	<p>>Hava</p> <p>>Mevsimler</p>	<p>>dünyanın fiziki sistemlerinin temel bileşenleri</p> <p>>yüzey şekilleri, su, iklim ve hava, aşınım birikim</p> <p>>Ekosistem kavramı; bitki ve hayvanların birbirine bağlılığı</p> <p>>Dünya ve güneşi arasındaki ilişki; gece gündüz uzunluğu</p> <p>>Su döngüsüne giriş</p>	<p>>Yeryüzünü şekillendiren fiziki süreçler; aşınma, erozyon, birikim, levha tektoniği</p> <p>>Farklı ölçeklerde ekosistem kavramları</p> <p>>Dünya Güneş ilişkisi</p> <p>dünyanın kendi ekseni ve güneş etrafına dönmesi, gece gündüz, mevsimler, enerji dengesi</p> <p>>Su döngüsü</p> <p>>İklim tipleri</p> <p>>Şiddetli doğal olaylar; seller, fırtınalar, depremler</p>	<p>>Fiziki çevrede değişikliğe neden olan fiziksel süreçler</p> <p>>Biomlar; tropikal yağmur ormanları, çöl savan gibi ekolojik topluluklar</p> <p>>Küresel rüzgar ve su örnekleri</p> <p>>Dünya ve ABD'nin akarsu sistemleri</p> <p>>Yağmur çeşitleri; orografik, cephesel ve konveksiyonel</p> <p>>Su döngüsü; hidrojeoloji, kuraklık, sel ve su havzası</p> <p>>Şiddetli doğal olayların sebepleri; seller, fırtınalar, depremler vb.</p>	<p>>dünyanın fiziki sisteminin bileşenleri; atmosfer, litosfer, hidrosfer ve biyosfer</p> <p>>Levha tektoniği-kıtaların kayması</p> <p>>Şiddetli olayların dünyadaki örnekleri</p> <p>>küresel atmosfer ve okyanus sistemleri</p> <p>>Dünya iklim bölgeleri</p> <p>Dünyadaki biyoçeşitlilik</p> <p>>Yıllık iklim değişimleri; El-Nino</p>
4	BEŞERİ SİSTEMLER				
	<p>>Yerel ve diğer toplumların kültürleri; yemek, giysi, ev, tatiller, oyunlar</p> <p>>Yerel toplumlarda arazi kullanımı; çiftlikler, parklar, fabrika, ev vb.</p> <p>>İnsanların çalıştığı yerler</p> <p>>Günlük yaşamda ulaşım ağı</p>	<p>>>Kültürel özellikler; dil, din, aile yapısı</p> <p>>Toplumda arazi kullanımı ve ekonomi akt4ite örnekleri; tarım, endüstri, ticaret, eğitim, ikamet ve turizm</p> <p>>Siyasi üniteler, hiyerarşi toplum, şehir, ülke, eyalet ve ülke arasındaki farklılıklar</p> <p>>Ulaşım ve haberleşme</p> <p>>Nüfusun dağılışı</p> <p>>Yerleşme özellikleri; kır, şehir şehiralı yerleşmeleri</p> <p>>Kültürel değişimler; düşünce, insan ve malların yayılması</p>	<p>>geçmiş ve günümüzdeki göçler; çekici ve itici faktörler</p> <p>>Eyalet ve ABD'nin nüfus özellikleri; yoğunluk,dağılım,büyüme hızı</p> <p>>Yerleşme özellikleri ve arazi kullanımı</p> <p>>Kültürel Bölgeler; din,dil ve etnik yapı</p> <p>>Ekonomik akt4iteler; birincil,ikincil,üçüncül sektörler</p> <p>>Ulaşım ve haberleşme ağlarının gelişimi</p> <p>>Eyalet içi ve dışı ticareti</p>	<p>>Nüfus yoğunluk,dağılım ve büyüme hızı</p> <p>>Bir ülkenin demografik gelişimi</p> <p>>Yerleşme çeşit ve örnekleri; köylerden megaşehirlere</p> <p>>şehirlerin iç yapıları,mal ve hizmet sağlayıcı şehirler</p> <p>>kültürel yayılma süreçleri</p> <p>>Dünya ve ABD2de kültürel örnekler; dil,din,etnik,</p> <p>>Dünya ve ABD'de bölgesel kalkınma</p> <p>>ABD ve Dünya'da ulaşım ve haberleşme ağları</p> <p><ekonomik aktiviteler</p> <p>>Küresel ekonomik bağlılıklar; ticaret,haberleşme >sınırsal çatışma ve problem</p>	<p>>Dünya bölgeleri,ülkeler ve ülke içi bölgelerin nüfus özellikleri</p> <p>>demografik geçişler</p> <p>>insan göçlerinin etkileri</p> <p>>Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde şehirlerin iç yapıları</p> <p>>kültürlerin birleşen ve ayrılan özellikleri</p> <p>>Dünya bölgeleri,ülkeler ve ülke içi bölgelerin ekonomik gelişimleri</p> <p>>küresel ekonomik bağlılıklar</p> <p>>Küresel Güç ve etkilerin örnekleri; NATO,AB,BM</p> <p>>Yeryüzündeki çatışma ve birliktelikler</p>

Tablo 8'in Devamı

Temel	K-1	K 2-3	K 4-5	K 6-8	K 9-12
Coğrafya	KİŞİSEL / YEREL	YEREL / EYALET	EYALET/ABD	ABD/DÜNYA	DÜNYA
Konuları	Eyalet / Ülke / Dünya	Ülke / Dünya	Dünya	Örnek/Problem ve ilişkiler	
5	ÇEVRE ve TOPLUM				
	<ul style="list-style-type: none"> >Kaynaklara giriş; ağaçlardan odun,yerden mineraller,denizden balık vb. >Günlük yaşam üzerine havanın etkisi >Çevresel meseleler; çöp ve geri dönüşüm 	<ul style="list-style-type: none"> >Beşeri akt4iteler üzerinde fiziki çevrenin etkisi; su,uygun iklim ve verimli toprak elde edilebilirliği >yeryüzünü değiştiren beşeri akt4iteler; tarım,ulaşım,sanayi, >Yeryüzünün doğal kaynakları; mineraller,hava,su,toprak <Çevresel meseleler; katı atıklar,su kalitesi 	<ul style="list-style-type: none"> > Fiziki çevrenin insan tarafından değiştirilmesi; barajların yapılması,madencilik,sulak alanların kurutulması gibi >İnsanın fiziki çevreye adaptasyonu; klima kullanımı,sulama ve tarımsal akt4iteler >Yenilenebilir ve yenilenemeyen kaynaklar >Şiddetli doğal olayların (deprem,fırtına,sel,volkanik patlamalar,heyelan)beşeri ve fiziki sistemlere etkileri >Çevresel meseleler; su tedarigi,hava kalitesi,kata atık vb. 	<ul style="list-style-type: none"> >Fiziki çevrenin insan tarafından değiştirilmesinin etkileri; küresel ısınma,deforestation,çölleşme ve şehirleşme >Doğal ve insan etkisi ile oluşan afetlerin beşeri ve fiziki çevreye etkileri >İnsan akt4iteleri için fiziki çevrenin limit ve fırsatları >Enerji kaynaklarının öneminin değişimi >Çevresel meseleler; hava ve su kirliliği,katı atıklar,tehlikeli ve zararlı atıklar 	<ul style="list-style-type: none"> >İnsanın fiziki çevreyi değiştirmesinin küresel etkileri >Temel doğal tehlike ve afetlerin insan üzerindeki etkileri >İnsan etkisi ile oluşan tehlike ve afetlerin fiziki çevre üzerindeki etkileri >Kaynak kullanımı ve dağılımının dünyadaki etkileri >Çevresel meseleler; küresel ısınma,bioçeşitliliğin kaybı, ozon tabakası,hava ve su kirliliği,asit yağmurları,katı atıkların yok edilmesi
6	COĞRAFYANIN KULLANIMI				
	<ul style="list-style-type: none"> >Geçmiş zamanlarda yerlerin tanımları >Günümüz ve gelecekte çevre problemleri 	<ul style="list-style-type: none"> >Zaman içinde değişen bölgelerin fiziki ve beşeri özellikleri >Coğrafi problemlerin mekansal boyutları 	<ul style="list-style-type: none"> >Fiziki ve beşeri özelliklerin tarihi olaylar üzerindeki etkileri >Fiziki ve beşeri sistemler arasındaki etkileşim günümüz ve gelecekteki şartlar üzerindeki etkileri 	<ul style="list-style-type: none"> > Fiziki ve beşeri özelliklerin coğrafi özelliklerin büyük tarihi olaylar üzerindeki etkileri >Çağdaş coğrafya politikaları ve meseleleri içinde çok çeşitli bakış açılarının rolü 	<ul style="list-style-type: none"> >Coğrafi faktörlerin önemli tarihi olaylar ve hareketlerin gelişimi üzerindeki etkileri >Mekansal boyutları ile yerel,bölgesel ve dünya politika ve problemleri

Hazırlanan bu müfredat programı, genel olarak hangi sınıfta hangi coğrafya konularının sınıflara göre öğretilmesi gerektiği içermektedir. İlköğretimde sınıflara göre okutulan coğrafya konularına baktığımızda ilk üç, dört yılda coğrafi konuların verilen Sosyal Bilimler derslerine adapte edildiği görülmektedir. Bu sınıflarda amaç, temel coğrafi kavram ve yaklaşımlar ile coğrafyanın kullanıldığı başlıca araçların öğrenciler tarafından kavratılmasıdır. 4. sınıfın sonuna gelindiğinde öğrenciler yaşadıkları bölgeler yani eyaletler başta olmak üzere, Dünya ve ABD'ye ait bazı temel coğrafi özellikleri de öğrenirler. ABD Coğrafyası 5. ve Dünya Coğrafyası ise 7. sınıfta işlenmektedir. 8.

sınıftan sonra daha ziyade dünyaya ait coğrafi konular ve problemler müfredatta yer almaktadır. Aslında kısaca 4. sınıftan sonra öğrenciler sınıflara göre ayrıntı ve içerikleri değişmekle beraber belirlenen 18 coğrafya eğitim standardına göre eğitim almaktadır.

ABD’de sınıflara göre belirtilen konular mevcut ilk ve ortaöğretim derslerine adapte edilmiştir. Bu dersler, başta Sosyal Bilimler dersi ve sonrasında Fen Bilimleri dersleridir. Ancak eyaletten eyalete bu durum farklı olabilir. Bazı eyaletlerde coğrafya konuları genel Sosyal Bilimler dersinde çok az bir yer edinmektedir. Bazı eyaletlerde ise coğrafya ile ilgili ayrı dersler bile bulunmaktadır.

Sosyal Bilimlerde dersler daha ziyade Tarih konuları dikkate alınarak işlenmektedir. Bu dersler ilk sınıftan son sınıfa doğru belli tarihi olayların kronolojik sıralamasına göre belirlenmiştir. Bu şekilde tarih sıralamasına göre belirlenen derslerde coğrafya konularının işlenmesi de zor olmuş ve bu nedenle coğrafya sosyal bilimler derslerinde etkin bir şekilde yer edinmemiştir. Derslerde gösterilen coğrafya konuları ABD’nin fiziki ve beşeri coğrafi özellikleri ile Dünya ülkeler coğrafyası konuları olmuştur.

Fen bilimlerinde coğrafya dersleri genel olarak üç kategori altında verilmektedir. 1-Fiziki Bilimler 2-Yaşam Bilimleri 3-Yer Bilimleri. Öğrenciler ilk beş yıl içinde, fen bilimleri derslerinde çevrenin fiziki özelliklerinin kavranmasına yönelik konuları görmektedir. 6. sınıfta Yer Bilimleri, 7. sınıfta Yaşam Bilimleri ve 8. sınıfta Fiziki Bilimler derslerini görürler. 6. sınıftaki Yer Bilimleri dersi genel fiziki coğrafya konularını içermektedir. Genel olarak bu dersin içeriği plaka tektoniği, dünyanın iç yapısı, depremler ve volkanik patlamalar gibi doğal olaylar, eyaletin jeolojisi, kayalar ve çeşitleri, kayaların aşındırılması, yeryüzünü şekillendiren kuvvetler, akarsular, seller, heyelanlar, sıcaklık enerjisi, sıcaklığın dağılışı, sıcaklık, basınç ve rüzgarlar, yağış, topografya ve enerji gibi konuları içermektedir.

ABD’de Fen Bilimleri dersleri içinde genel olarak yer bilimleri dersi dışında mecburi verilen bir coğrafya dersi yoktur. Fen Bilimleri ile ilgili dersler özellikle lisede Fen Bilimlerini oluşturan temel derslerin adlarını almaya başlamaktadır. Lisede Fen Bilimleri yerine Biyoloji, Kimya ve Fizik gibi başlıkları taşıyan dersler okutulmaktadır.

ABD okul sisteminde coğrafya eğitiminde seçmeli derslerinde çok büyük rolü vardır. Sosyal Bilimlerde coğrafya ile ilgili seçmeli dersler; Fiziki Coğrafya, Ülkeler Coğrafyası, Dünya Dinleri, Kültür, Antropoloji, Psikoloji, Sosyoloji, Tarihimize Kadın, Etnik Çalışmalar ve Kanunla İlgili Eğitim'dir. Fen Bilimlerinde Coğrafya ile ilgili seçmeli dersler; Fiziki Jeoloji, Çevresel Çalışmalar, Deniz Bilimleri, Fiziki Oceanografya, Ekoloji, Zooloji, Uzay Bilimi, Ormancılık, Deniz Biyolojisi'dir.

3.2. Coğrafya Derslerinde Eyaletlere Göre Değişim

ABD'de coğrafya derslerinin ve diğer derslerde coğrafya konularının ne kadar yer edip etmediği, eyaletler arasında olduğu gibi aynı eyalet içinde bir okuldan diğerine göre de çok değişmektedir. Bazı eyaletlerde coğrafya dersleri sadece sosyal bilimler dersleriyle birlikte verilirken bazı eyaletlerde programlarda coğrafya ile ilgili ayrı başlıklar içeren dersleri görmek mümkündür. Bu farklılık, seçmeli derslerde de gözükmektedir.

Kentucky eyaletinde coğrafya sosyal bilimlerin bir parçası olarak okutulmaktadır. Bu eyaletin lise okullarında seçmeli olarak okutulan derslerden en önemlileri Beşeri Coğrafya ve Dünya Coğrafyasıdır. İndiana eyaletinde 8. sınıfa kadar coğrafya konuları Sosyal Bilimler derslerinin bir parçası olarak verilmektedir. Bunun yanında lisede bir dönemlik Dünya Coğrafyası adlı bir seçmeli ders de mevcuttur. Pennsylvania eyaletinde coğrafya dersleri genel olarak ilköğretimde ağırlık göstermektedir. Bu dönem içinde sosyal bilimlerle birlikte işlenen coğrafya konuları yanında Kanada ve Güney Amerika'nın coğrafyası ve Ülkeler Coğrafyası gibi çeşitli seçmeli dersler de mevcuttur. Eyalet içindeki liselerde ise çok az coğrafya dersine rastlanmaktadır.

Ohio eyaletinde de orta ve lise okulları için alınması eyalet tarafından zorunlu tutulan bir coğrafya dersi bulunmamaktadır. Bunun yerine, eyalet yasaları gereği her okul bölgesinin coğrafya dersini mevcut müfredat programlarına adapte etmesi gerekmektedir. Florida eyaletinde 6 ve 12. sınıflar arasında okutulan 9 adet coğrafya dersi bulunmaktadır. Tabi ki sosyal bilimler dersleri bunların içinde yer almaktadır. Bu eyalet diğer temel konularda olduğu gibi coğrafya ile ilgili de neyin öğretilmesi

gerektiğini belirlemektedir. Ancak bunların nasıl ve ne zaman öğretileceğine okul bölgeleri karar verir.

Alabama eyaletinde ise lise diploması için öğrencilerin dört yıl boyunca sosyal bilimler derslerini alma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu derslerde vurgu Tarih, Müzik Tarihi, Güzel Sanatlar Tarihi, Coğrafya, Ekonomi ve Siyasal Bilimler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu eyalette ayrıca lise mezunu olabilmek için Fen Bilimleri ile ilgili testin yanında 1999-2000 yılından bu yana Sosyal Bilimler testi de uygulanmaya başlamıştır. Bu testlerden yeterince not alamayan öğrenciler lise mezunu olamazlar.

Lise diploması için bazı eyaletler coğrafya dersinin alınmasını zorunlu tutmamaktadır. Ancak bu eyaletlere göre coğrafya konularının da diğer dersler içerisine adapte edilmeleri gerekmektedir. Massachusetts, Missouri, Nontana, Nebraska, New Jersey ve Pennsylvania bunlardan bazılarıdır. Bunun yanında pek çok eyalette ise lise mezunu olabilmek için coğrafya derslerinin mecburi alınması gerekmektedir. Arizona, Arkansas, Gorgia, İndiana, New Mexico, New York, Oklahama, Saouth Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Virginia, Washington ve Vinconsin bunlardan bazılarıdır. İdaho, Kansas, Maine, Maryland, Mississippi, Neveda ve New Hampshire gibi eyaletlerde ise lise mezuniyetinde seçmeli coğrafya dersleri teşvik edilmektedir.³⁹

Günümüz de ABD'nin 26 eyaletinde lise mezunu olabilmek için coğrafya dersi alma zorunluluğu bulunmaktadır. 17 eyalette ise coğrafya ana ders olmamakla birlikte seçmeli ders kategorisinde verilmekte ve öğrenciler tarafından seçilebilmektedir.⁴⁰

³⁹ DEMİRCİ, A., ABD'de Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi, Aktif Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 148–149

⁴⁰ Hoff, D. J., “Geography Makes Comeback in U. S. Classrooms”, Education Week, vol, 2002,21 Issue 42

3.3. ABD’de Coğrafya Öğretiminde Başarının Ölçülmesi

ABD’de ülke genelindeki ilk ve ortaokullarda çocukların temel konularda bilgi ve becerilerini ölçmek için NAEP (Ulusal eğitim Gelişmelerinin Değerlendirilmesi) tarafından belli testler yapılmaktadır. Bu testler öğretmenlerden oluşan planlama komitesi, müfredat programı koordinatörleri, coğrafya eğitimcileri, akademik coğrafyacilar, ölçme ve değerlendirme uzmanlarını gibi çok geniş bir yelpazeden oluşan katılımcıların ortak çalışmasıyla hazırlanır. NAEP ülke okullarındaki coğrafya ile ilgili öğrenci başarısını ölçmeye ilk olarak 1994 yılında uyguladığı testle başlamıştır. Bu yıldan sonra aynı kurum, 2001 yılında ikinci bir test daha uygulamıştır. NAEP’nin uygulamış olduğu bu testin amacı 4, 8 ve 12 . sınıf öğrencilerinin coğrafya eğitimi ile edinmiş oldukları başarı durumunu tespit etmektir.

Testlerde hazırlanan sorular üç temel coğrafi konu dikkate alınarak seçilmektedir. Bunlar yer ve mekan, çevre ve toplum, mekansal dinamik ve bağlar üzerindedir. Uygulanan bu testlerde sonuçlar üç temel kritere göre verilmektedir. Bunlar temel, yeterli ve başarılı şeklinde sıralanmaktadır. Yapılan bu test sonuçları eyalet ve ülke ölçeğinde ilk ve ortaöğretim sosyal bilimler ve coğrafya öğretmenlerine, müfredat geliştirme uzmanlarına, eğitim müdürlerine ve karar verme yetkisine sahip kişilere gönderilmektedir. NAEP’nin yapmış olduğu bu testler coğrafya ile ilgili müfredatların geliştirilmesi, öğretmenlerin yetiştirilmesi ve her türlü ders araç –gereçlerinin geliştirilmesi üzerinde önemli etkiye sahiptir.⁴¹

Ülke genelinde yapılan standart testlerin eyaletler ve okul bölgelerinde standartların yükseltilmesi açısından büyük faydalar taşıdığı kuşkusuzdur. Ancak bu test sonuçlarına göre bir okulun ve bünyesindeki idareci ve öğretmenlerin başarısız ilan edilmesi yanlış bir uygulamadır. Test sonuçlarının eyalet ve ülke bazında çeşitli dergilerde yayınlanması, okulların ülke ve eyalet içindeki başarı sıralamasındaki yerinin herkes tarafından bilinmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla bu durumdan en fazla başarısız olan okul ve bu okulda görev yapan idareci ve öğretmenler rahatsızlık duymaktadır.

⁴¹ NAEP, 2002, 1994 and 2001, Geography Assessments, U. S. Department of Geography, Office of Educational Research and Improvement, National Center for Education Statistics.

ABD’de ortaöğretimde öğrenci başarısını belirlemede genel standart testler dışında, çeşitli yöntemler de kullanılmaktadır. Bunlar dersler içinde yapılan sınavlar, verilen ödevler ve ortaöğretim sonunda yapılan mezuniyet sınavlarından oluşur.

IV. BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMA

4. Türkiye'deki Coğrafya Öğretimi İle ABD'deki Coğrafya Öğretiminin Karşılaştırılması

4.1. Okullarda Verilen Coğrafya Eğitimi Bakımından

Ülkemizde coğrafya eğitimi ilköğretim düzeyinde Sosyal Bilgiler dersi adı altında başlar; ortaöğretim düzeyinde coğrafya dersi adı altında verilir.⁴²

ABD'deki coğrafya eğitimi de ilköğretim düzeyinde sosyal bilgiler adı altında başlar; ortaöğretim düzeyinde Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler dersleri adı altında okutulur. Ancak ABD'de tüm ülke genelindeki eyaletlerdeki bu uygulamanın geçerli olduğu söylenemez. Eyaletten eyalete hatta aynı eyalet içindeki okullarda bile farklılıklar söz konusudur. Şöyle ki bazı eyaletlerde coğrafya konuları Sosyal Bilimler başlığından çıkmış, özelleşerek Fiziki Coğrafya, Ekoloji, Fiziki Jeoloji gibi dersler adı altında okutulmaktadır.

4.2. Müfredat Programı Bakımından

Ülkemizde müfredat programları MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanmaktadır. Bu yüzden ülke genelindeki coğrafya eğitiminde bir standardizasyon vardır. Bununla birlikte müfredat programları eğitim basamaklarındaki değişim ve günün koşulları dikkate alınarak zaman içinde değiştirilmekte ve yenilenmektedir.

Coğrafya müfredat programları içinde programın genel amaçları, vizyonu, amaçların geliştirilmesi için öğretmen ve öğrenciler tarafından yapılacak etkinlikler, konuların sınıflara göre dağılımı, haftalık ders saatleri ve örnek yıllık plan çizelgeleri bulunmaktadır.

⁴² 14. 07. 2005 tarihli 198 Sayılı Talim ve Terbiye kurulu kararıyla yürürlüğe giren müfredat programı.

ABD’de ise ülke genelinde uygulanan bir coğrafya müfredat programı yoktur. Ülkedeki okullar 1994 yılında belirlenen Ulusal Coğrafya Standartlarına göre okul bölgesinin doğal ve beşeri çevresini de dikkate alarak müfredat programlarını belirler.

4.3. Coğrafya Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandığı Metotlar Bakımından

Ülkemizdeki coğrafya öğretmenlerimizin yaygın olarak derslerde kullandıkları metotlar, öğretmenlerimizin coğrafya konularının problem çözme, örnek olay, gösteri, rol oynama, laboratuvar, iş ve deney metoduna adapte edilerek nasıl anlatılacağını bilmemelerinden dolayı anlatım ve soru-cevap metodu ile sınırlı kalmıştır. Çağdaş yöntemler konusunda öğretmenlerimizin bilgilerinin yetersiz olması, öğretim yöntemleri ile ilgili hizmet içi eğitim görmemiş olmamaları, üniversite öğrenimlerinde bu yöntemler ile ilgili bilgi edinmemeleri, okullardaki araç ve gereçlerin yetersizliği ve sınıf mevcutlarının çok kalabalık olması gibi faktörler bu durumun nedenleri olarak görülmektedir.

ABD’de coğrafya öğretiminde ise bir ders içinde öğrenciyi bilinçsel düşünceye sevk beş duyuya hitap eden örnek olay, rol oynama, problem çözme, deney ve laboratuvar metotların uygulandığı bilinmektedir.

4.4. Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Araç ve Gereçler Bakımından

Ülkemizde coğrafya öğretiminde yaygın olarak kullanılan ders araç ve gereçleri küre ve haritalardan ibarettir. Tepegöz, slayt makinası, video, televizyon, bilgisayar, koleksiyonlar ve özel teknik araçlar gibi diğer ders araç ve gereçleri ise bazı okullarımızda mevcuttur.

ABD’de coğrafya öğretiminde yaygın olarak kullanılan ders araç ve gereçleri haritalar, poster ve panolar, maket ve modeller, laboratuvar ve arazi araç gereçleri, bilgisayar ile ders kitabı setlerinden oluşur. Bu araç ve gereçlerin hepsi sınıflarda yer alır.

Bu bilgiler doğrultusunda ülkemizde coğrafya öğretiminde kullanılan araç ve gereçlerin yetersiz olduğunu, ABD’deki tam donanımlı adeta coğrafya laboratuvarını andıran sınıflara karşılık, ülkemizde pek çok okulda küre ve haritaların bile muhafaza edilebileceği bir yerin olmadığını ifade etmek mümkündür.

4.5. Coğrafya Ders Kitapları Bakımından

Ülkemizde coğrafya ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanır ve öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır. Dolayısıyla ülke genelinde coğrafya derslerinde aynı kitap okutulur.

ABD’de coğrafya ders kitapları, devlet okullarında öğrencilere her dönem sonunda geri alınmak üzere ücretsiz olarak dağıtılır. Ancak ülke genelinde coğrafya ile ilgili okutulan dersler eyaletten eyalete değiştiği için kitapların içeriği de değişir. Bu yüzden yayın evleri genel olarak bir konu ile ilgili ders kitabı geliştirir ve her eyalet için kitaba o eyalette anlatılan konular eklenir.

4.6. Coğrafya Öğretiminde Başarının Ölçülmesi Bakımından

Ülkemizdeki okullarda coğrafya öğretiminde öğrenci başarı durumu tespit edilirken öğretmen tarafından hazırlanan yazılı ve sözlü sınavlar ile öğrencilere verilen proje ve performans ödevleri değerlendirilir.

ABD’de ise bu tekniklerle birlikte ülke genelinde 4, 8 ve 12. sınıf sonunda NAEP’in hazırladığı genel standart testler de uygulanır.

SONUÇ

Her bilim dalı uğraşmış olduğu alanlarla, yapmış olduğu çalışmalarla hayata dair konularda büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bu nedenle bir bilim dalının ülkede ne kadar önemsendiğini görebilmek için o ülke insanların o bilimin eğitimi ile öğrenmiş ve davranışlarına aksettirmiş olmaları gereken bazı uygulamaları gözlemlemek yeterli olacaktır.

Bu bakış açısı ile Türkiye’de coğrafya biliminin toplumsal yaşamdaki yerine bakıldığında ortaya çıkan manzara coğrafya lehine pek iç açıcı değildir. Karstik araziye inşa edildiği için bir süre sonra suyu yeraltına karışan barajlar, yine yanlış yer seçimi yapılarak inşa edilen fakat kullanılmayan fabrikalar, çarpık kentleşme, su kaynaklarının kirletilmesi, ormanların yok edilmesi, onca ikazlara rağmen katı, sıvı ve gaz atıklarını arıtmadan doğaya bırakan sanayi ve yerleşim alanları ve her şeyden önemlisi, her defasında çok büyük can ve mal kayıpları verilen depremler ve sel felaketleri, bütün bunlar Türkiye’de coğrafyaya ne kadar önem verildiğini ve coğrafi bilginin gerçek hayatta ne kadar tatbik edildiğini gösteren örneklerden sadece birkaçıdır. Türkiye’de coğrafya biliminin toplumsal yaşamda istenilen yerde olmamasının altında yatan pek çok neden vardır. Bunlardan en önemlisi ülkedeki uygulanış şekli ile metod, saha ve kullandığı araç-gereç ve teknoloji açısından coğrafya biliminin toplumsal problemlerin çözümünde yetersiz kalmasıdır. Diğer bir ifade ile coğrafya bilimi, Türkiye’de güncel olarak karşılaşılan problemlere etkin çözüm önerileri geliştirememekte ve sonuçta toplum tarafından vazgeçilemez bir bilim dalı olmaktan da uzaklaşmaktadır. Bu nedendir ki; coğrafya bilimi, toplumda genel olarak fiziki ve beşeri coğrafya olaylarını tarif eden bir bilim dalı olarak algılanmaktadır.

Türkiye’de coğrafya biliminin içinde bulunduğu bu durum doğrudan bu bilimin okullardaki eğitimini de olumsuz yönde etkilemiştir. Dolayısıyla günümüzde ilk, orta ve yüksek öğretimde coğrafya eğitim ve öğretimi ile ilgili çeşitli problemler ortaya çıkmıştır. Öğretim programlarından öğretmenlerin mesleki gelişimlerine ve araç-gereçlerden ders anlatım metodlarına kadar coğrafya öğretimi ile ilgili pek çok problemler vardır.

Ülkemizde ne yazık ki geliştirilen öğretim programları coğrafyanın amaçlarını ve önemini açıklayan yazılı metinler olarak kalmıştır, uygulama safhasında etkili olmamıştır. Hatta bazı dönemlerde yapılan değişikliklerin faydasından çok zararı bile görülmüştür. (1983'te yürürlüğe giren programla meslek liseleri ve lise son sınıf fen şubelerinden Türkiye Coğrafya dersinin kaldırılması uygulamasında olduğu gibi.) Öğretim programlarının sık sık yenilenmesi coğrafya ders kitaplarının da sürekli değişmesine yol açmıştır. Neticede kısa zamanda hazırlanmış, içerik ve görsellikten yoksun, pek çok ders kitabı yayımlanmıştır. Bu durum hem ülke ekonomisi hem de öğrenciler açısından maddi açıdan da külfet olmuştur. (Ülkemizde 2005'ten bu yana ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere ücretsiz dağıtılmaktadır.)

Öğretmenlerimizin üniversite öğrenimlerinde çağdaş öğretim metotları konusunda bilgi edinmemeleri, öğretmenlikleri sürecinde öğretim metotları ile ilgili hizmet içi eğitim görmemiş olmamaları, okullardaki araç ve gereçlerin yetersizliği, okullardaki ders araç gereçlerini öğretmenlerimizin taşınırken bozulur kaygısıyla derse getirmemeleri ve sınıf mevcutlarının çok kalabalık olması gibi nedenlerle coğrafya eğitim ve öğretiminin günümüz Türkiye'sinde gelmiş olduğu durum, tam olarak neyi, niçin ve nasıl öğreteceğini bilmeyen öğretmenlerin neyi, niçin ve nasıl öğreneceğini bilmeyen öğrencilere coğrafya öğretmeye çalışmasından ibarettir. Sonuçta ülkede uygulama yapma, proje geliştirme ve arazi çalışması yapma gibi faaliyetlerden yoksun ve beceri geliştirmeye dayalı olmayan, sadece öğrencilerin pasif alıcı şeklinde öğretmen ve kitabı takip ederek, niçin ve nasıl kullanacağını bilmeden bazı gerçekleri ezberlediği bir coğrafya öğretimi ortaya çıkmıştır. Sosyal ve güncel yaşamda coğrafya biliminin izlerini göremeyen öğretmenler coğrafya öğretimini sadece sınıf ortamına hapsedmekle bazı gerçekleri ezberlemeye çalışan öğrenci profili yaratmışlardır. Bu şartlarda verilen eğitim ve öğretim çalışmaları toplumda coğrafya öğretiminin hedeflerini karşılamadan çok uzaktır.

Coğrafyanın güncel mesele ve toplumsal olaylardan uzaklaşması zamanla diğer bilim dallarının, oluşan boşlukları doldurmalarına neden olmuştur. Bu nedenle günümüz Türkiye'sinde coğrafyacılara çok daha iyi yapabilecekleri işler, gelişmiş ülkelerin aksine, coğrafya bilimi dışında farklı bilim dallarından insanlar tarafından yapılmaktadır. Bu da mesleki açıdan coğrafya biliminin ülkedeki pozisyonunu giderek

zayıflatmıştır. Günümüzde coğrafya öğretmenliği dışında iş tanımı tarif edilmiş ve coğrafya bölümü mezunlarının çalışabileceği resmi bir iş sahası bulunmamaktadır.

ABD’de coğrafya bilimi, ülkenin geleceği ve güvenliği açısından çok önemli bir bilim dalı olarak algılanmakta ve bu bilimden buna göre istifade edilmektedir. Coğrafya bilimi günümüz ABD’indeki seviyesi ile toplumun hemen her kesimlerinde etkin olarak kullanılmaktadır. Sanayi, ulaşım, tarım, şehir planlaması, doğal kaynakların korunması, arazi planlama, sürdürülebilir kalkınma, ormancılık, su kaynakları ve diğer pek çok sektörde coğrafya biliminden yararlanılmaktadır. Coğrafya biliminin bu denli önemsenmesi tabii ki coğrafya biliminin ülkede sahip olduğu modern araç-gereçler ile etkin metotlarından kaynaklanmaktadır. Özellikle bilgisayar ve teknolojideki ülkenin gelişmişlik seviyesi, coğrafya biliminde en üst düzeyde temsil edilmektedir. Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) bunun en önemli örneklerinden birisidir. Bilgisayar ve uydu yardımı ile mekansal her türlü veriyi bilgisayar ortamına atan ve bunun üzerinde her türlü sorgulama ve analizler yapılmasına imkan veren bu sistem, ülkede coğrafya biliminin vazgeçilemezliğini arttırmıştır.

Coğrafya biliminin modern araç-gereçleri, metotları ve ilgi sahası ile ABD’de edinmiş olduğu yer, coğrafya bölümü mezunlarının da çok çeşitli yerlerde meslek edinmelerine imkan tanımıştır. Bu nedendir ki coğrafyacı mesleği ABD’de en popüler meslekler arasından sıralanmaktadır. Coğrafyacılar başta mekanı ilgilendiren alanlar olmak üzere sağlık, turizm, güvenlik, sanayi, haberleşme, ulaşım, enerji, güvenlik, bilgisayar, pazarlama ve daha pek çok konularda rahatlıkla iş sahibi olabilmektedirler. Bu durum ülkedeki coğrafya bölümlerinin popülaritesini de arttırmakta ve coğrafya bölümlerinde okumak öğrencilerin her geçen gün daha da fazla tercih ettikleri bir durum haline gelmektedir.

ÖNERİLER

* Modern coğrafya, meseleleri ele alış biçimi, problemleri çözüm teknikleri ve çok farklı uygulama alanları ile yeniden keşfedilmelidir. Gelişmiş ülkelerdeki uygulama örneklerine bakarak coğrafyanın toplumsal yaşama adapte edilişi ve farklı alanlardaki problemlere ne gibi etkin çözüm yöntemleri geliştirdiğini öğrenilmelidir.

* Coğrafya, ne yazık ki ülkemizde gelişmiş ülkeler ölçüsünde istifade edilen ve bu ölçüde toplum tarafından kabul gören bir bilim değildir. Bu sebeple coğrafya biliminde istenilen düzeye gelmek için atılacak ilk adım okullarda başlamalıdır. Okullarda, geliştirilen öğretim programları coğrafyanın önemini anlatan yazılı metinler olarak kalmamalı amacına uygun olarak uygulanmalıdır.

* Öğretim programlarında belirlenen amaçlara ulaşmak için hem içerik hem de görsel yönden zengin ders kitapları hazırlanmalıdır.

* Coğrafya öğretmenlerine üniversite öğrenimleri sırasında gelişen metot ve teknikler ile araç gereçler hakkında bilgi verilmeli, öğretmenlikleri süresince Milli Eğitim Bakanlığının düzenlediği hizmet içi eğitimlerle bu bilgi dağarcığı beslenmelidir.

* Coğrafyanın kullanmakta olduğu en son metot, araç-gereç ve teknolojileri takip etmek, öğrenmek ve kullanmak etkin bir coğrafya öğretimi için vazgeçilmez olmalıdır.

* Öğretmen merkezli, sadece kitap okumaya ve not aldirmaya dayalı öğretim metotlarından sakınılmalı, öğrenci merkezli, onların fikir yürüterek soru sormalarını ve cevaplar bulmak için araştırmalarını sağlayan metotlara ağırlık verilmelidir.

* Etkin bir coğrafya öğretimi için gerekli fiziki ortam şartları oluşturulmalıdır. Bunun için de gerek bilgisayar, projeksiyon cihazı, tepegöz gibi dersi kolaylaştırmada kullanılan ve gerekse maketler, haritalar ve çeşitli ölçüm aletleri gibi dersin anlaşılmasında yararlanılan çeşitli araç-gereçler okullarda temin edilmelidir.

* Yurt sevgisi ve bilincinin uyanmasında önemli bir adım olan yakın çevre incelemelerine yıllık planda daha fazla yer verilmelidir.

* Coğrafya konularının çeşitli uygulamalar ile birlikte verildiği ders kitabı setleri, ders kitabı, dergiler, internet, cd ve video gibi kaynakları çoğaltmak ve zenginleştirmek gerekir.

* Öğretmenler tarafından anlatılan konular gerek arazide ve gerekse laboratuvar ve sınıf ortamında yapılacak çeşitli uygulamalar ile desteklemelidir. Ezbercilikten mümkün olduğunca uzaklaşarak uygulama, deney ve projelerle öğrencilerin yaparak öğrenmelerine fırsat verilmelidir.

* Yeryüzünde meydana gelen fiziki ve beşeri süreçleri kısaca coğrafi olayları tam olarak anlayabilmek ve çalışmalarda yorumlayabilmek için gerekli bilgi ve beceri elde edilmelidir. Bu anlamda temel sosyal ve fen bilimlerini tanımak, bilgisayar ve diğer teknolojileri öğrenmek ve kullanmak gerekir.

* Coğrafi bakış açılarını ön plana getirerek, belediye, devlet daireleri başta olmak üzere diğer tüm kurum ve kuruluşların problemlerine çözümler üretecek çalışmalara ağırlık verilmelidir. Toplumun tüm birimleri ile sıkı ilişkiye girilerek, coğrafyanın toplumsal problemlere nasıl etkin çözümler geliştirdiği gösterilmelidir. Yapılan tüm çalışmalar ile coğrafya toplum açısından görünür ve vazgeçilmez kılınmalıdır.

* Yapılacak çalışmalar ile coğrafyacıların yaşamın kolaylaştırılması ve problemlerin çözümünde ne denli önemli rol oynadıklarını toplum ve devlet kademelerine gösterilmelidir. Coğrafyacılar, basın ve yayın organlarında, güncel meseleler ile ilgili coğrafi bakış açılarını ve çözüm önerilerini açıklamalıdır.

* Coğrafyanın yaşamın farklı alanlarında temsil edileceği ve bu alanlarda iş gören coğrafyacıların bir araya gelerek ortak çalışma ve projeler geliştirecekleri kurumların sayıları arttırılmalıdır.

* Coğrafyanın çağdaş yüzü ile kullandığı modern araç-gereçler ve teknikleri bilen ve kullanabilen öğrenciler yetiştirilmeli, bu öğrencilerin coğrafya öğretmenliği dışında hayatın çeşitli alanlarında iş edinebilmelerine fırsat verilmelidir.

* Dergi, kitap, internet ve magazin gibi yollar vasıtasıyla güncel konulardaki coğrafi araştırmalar topluma ve ilgili birimlere duyurulmalıdır.

* Öğrencilere içinde bulunulan ve yaşayan coğrafya anlatılarak, bunları ne amaçla kullanabileceklerini kendi yaşamlarında görmeleri sağlanmalıdır.

* Coğrafya biliminin ve öğretiminin birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu dikkate alınarak bu bilimin geliştirilmesi ve topluma mal edilmesinde devlet, özel sektör ve coğrafya öğretmenleri birlikte hareket etmelidir. Çünkü bütün bu şartların gerçekleşmesi durumunda coğrafya öğretiminin önünde bulunan engeller ortadan kalkacaktır.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, K., 2003, Aktif Öğrenme, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir.
- ALADAĞ, C.,2003, "Ortaöğretimde Coğrafya Öğretmeni Profili Ve Öğretmen Görüşleri Işığında Müfredat Değerlendirilmesi" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya
- ATALAY, İ., 1997, Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi, Basımevi, İzmir.
- ATALAY, İ., 2001, Lise Türkiye Coğrafyası, MEB Yayınları, İstanbul.
- AYDIN, C., 2000, Lise Coğrafya, Ders Kitapları A. Ş., Ankara.
- BİDDLE,D., Geography in Schools, Australian Geographer, 1999, Vol.30,No:1
- BÜYÜKKARAGÖZ, S.; ÇİVİ, C., 1997, Genel Öğretim Yöntemleri, Öz Eğitim Yayınları, Konya.
- ÇİÇEK, İ.A., Yeni Öğretim Programları ve Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı adlı makalesi. [www. kastomonu.meb.gov.tr](http://www.kastomonu.meb.gov.tr).
- DEMİRCİ, A., 2005, ABD'de Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi, Aktif Yayınevi, İstanbul.
- DEMİRCİOĞLU, İ. H., 2002, Öğretim Stratejileri, Pegem Yayınevi, Ankara.
- DEMİREL, Ö., 2000, Karşılaştırmalı Eğitim, Ankara.
- DOĞANAY, H., 1989, Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları, Coğrafya Araştırmaları, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayını, Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Cilt 1, Sayı: 1, Ankara.
- DOĞANAY, H., 2000, Coğrafya Öğretim Yöntemleri, Aktif Yayınevi, İstanbul.
- ENGİN, İ.; AKBAŞ, Y.; GENÇTÜRK, E., 2003, I. Coğrafya Kongresinden Günümüze Liselerimizde Müfredat Programlarındaki Değişimler, Milli Eğitim Dergisi, s. 157, Ankara.

ERDOĞAN, O.; GÜNCEGÖRÜ, B.; PURAL, A., AYDIN, A.; UYSUN, E.; TÜREDİ, M.; ÇAKIR, Z., 2006, Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitabı 9, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul.

GÜLTEPE, C.; KILIÇASLAN, S.; TUROĞLU, B.; ATICI, B., FIRAT, B.; YILDIRIM, D.; İŞLER, M.; ZEYTÇİOĞLU, S., 2006, Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitabı 10, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul.

GÜMÜŞ, N., 1993, ‘‘Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi’’ Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

GÜNGÖRDÜ, E., 2001, Liselerde Coğrafya Dersi Öğretimi, Nobel Yayınları, Ankara.

GÜNGÖRDÜ, E., 2002, Coğrafyada Öğretim Yöntemleri, İlkeler ve Uygulamalar, Nobel Yayınevi, Ankara.

HARDWICK, S. W.; HOLTGRİEVE, D. G., 1996 Geography For Educators; Standarts, Themes, and Concepts, Prentice-Hall, USA.

HELBURN, N., 1968, ‘‘The Educational Objectives of High School Geography’’, Journal of Geography, USA.

HESAPÇIOĞLU, M., 1994, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Beta Yayınları, İstanbul.

HİRSCHHORN, E., 1976, Federal Legal Remedies For Racial Discrimination. In P. Katz, Toward the elimination of racism (pp 377-440). Newyork: Pergamon Press.

HOFF, D. J., 2002, ‘‘Geography Makes Comeback in U. S. Classrooms’’, Education Week, vol, Issue 42

İZBIRAK, R, 1986, Coğrafya Terimleri Sözlüğü, MEB Yayınevi, İstanbul.

KARABAĞ, S, 1999, Coğrafya Öğretiminde Anahtar Sorular ve Kavramlar, G. E. F. Dergisi Cilt 18, Sayı: 2 Ankara.

KÜÇÜKAHMET, L., 2000, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Nobel Yayınları, Ankara.

MAHONY, O. K., 1988, Geography and Education, USA

NAEP, 2002, 1994 and 2001, Geography Assessments, U. S. Department of Geography, Office of Educational Research and Improvement, National Center for Education Statistics.

OKTAYLAR, C, 2005, Eğitim Bilimleri, Yargı Yayınevi, Ankara.

ORUÇ, E, 2006, Ortaöğretim Coğrafya, MEB Yayınları, İstanbul.

ORUÇ, Ş.; TOKCAN, H.; DEMİRKAYA, H., 2006, Osmanlı Dönemi Coğrafya ve Coğrafya Öğretimi, Beyazkalem Yayınevi, Ankara.

ÖNGÖR, S, 1975, Coğrafya Terimleri Sözlüğü, MEB Yayınları, İstanbul.

ÖZCAN, Ö, 2005, Lise Coğrafya, Zambak Yayınevi, İzmir.

ÖZDEN, Y.,2003, Öğrenme ve Öğretme, Pegem Yayınları, Ankara.

SÖNMEZ, V., 2001, Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Anı Yayınları, Ankara.

SÖZER, E. , 1998,Kurumdan Uygulama Sosyal Bilgilerin Öğretimi, Eskişehir.

ŞAHİN, C., 2001, Coğrafya Öğretimi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri), Gündüz Eğitim Yayıncılık, Ankara.

ŞAŞAN, H., 2002, Yaşadıkça Eğitim, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.www.egitim.aku.tr

T.C, MEB, 2005, Coğrafya Dersi Öğretim Programı Kılavuzu, Ankara.

T.C, MEB, TD, cilt:4, sayı:163, 16.03.1942.

T.C, MEB, TD, cilt:20, sayı:976, 07.10.1957.

T.C, MEB, TD, cilt:37, sayı:1775, 29. 12. 1973.

T.C, MEB, TD, cilt:55, sayı:2357, 27. 03.1992

U.S.Department of Education,,The Education System in the United States: Case Study Findings,National Institute on Student Achievement,Curriculum,and Assessment,Office of Educational Research and Improvement,U.S.Department of Education ,1999, U.S.